

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

«Μελέτη ανάπτυξης σχεδίου για το πλαίσιο ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και μαθητεία»

ΑΝΑΔΟΧΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας Περιεχομένων

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2.	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	5
2.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2.1.1	Ευρωπαϊκό περιβάλλον και Ποιότητα	6
2.1.2	Το Κοινό Μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας (CQAF).....	7
2.1.3	Η αυτοαξιολόγηση και ο Ευρωπαϊκός Οδηγός Αυτοαξιολόγησης	10
2.2	ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ	11
2.2.1	Η χρήση του Κοινού Μοντέλου Διασφάλισης της Ποιότητας.....	11
2.2.2	Η χρήση των Δεικτών	11
2.2.3	Αυτοαξιολόγηση	12
2.2.4	Εξωτερική αξιολόγηση	13
2.2.5	Αποδοχή/αδειοδότηση	13
2.2.6	Επιθεώρηση/Αξιολόγηση.....	14
2.2.7	Διαπίστευση	14
2.3	ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	14
2.3.1	Εισαγωγή.....	14
2.3.2	Γενικές παρατηρήσεις για την ποιότητα στην Α.Ε.Ε.Κ	16
2.3.3	Ορισμοί	16
2.3.4	Κριτήρια αξιολόγησης Προγράμματος Σπουδών (curriculum)	18
2.3.5	Οδηγός εφαρμογής του Πλαισίου	19
2.3.6	Συστάσεις για τη δομή και ανάπτυξη του Προγράμματος Σπουδών (curriculum)	23
2.3.7	Περιεχόμενο της Εργασίας και της Μάθησης (Εκπαίδευσης) – Δυικά (ή Δυαδικά) Σχήματα.....	25
2.3.8	Μαθησιακοί στόχοι συγκεκριμένοι για κάθε μαθησιακή τοποθεσία	25
2.3.9	Μέθοδοι για τη διαμόρφωση του αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (curriculum)	26
3.	ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ	28
3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	28
3.2	ΟΡΙΣΜΟΙ	30
3.3	ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕΚ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ	32

3.4	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΜΑΘΗΤΕΙΑ	34
3.4.1	Γενικά	34
3.4.2	Παράγοντες επιτυχίας του συστήματος Μαθητείας	35
	Συστημικό επίπεδο	35
3.4.3	Ποιότητα Προσόντων και μαθησιακής διαδικασίας	38
4.	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	42
	Αυστραλία	42
	Γερμανία.....	43
	Δανία	45
5.	ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	47
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	49
6.	54
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	54

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν παραδοτέο, με τίτλο **«Μελέτη ανάπτυξης σχεδίου για το πλαίσιο ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και μαθητεία»**, ανατέθηκε στην εταιρία **«Enoros Consulting Ltd»** (εφεξής «Ανάδοχος») βάσει της από 29/7/2014 σύμβασης με την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (εφεξής «Αναθέτουσα Αρχή»).

Αντικείμενο του Έργου αποτελεί η εκπόνηση μελέτης η οποία αναφέρεται στην ανάπτυξη σχεδίου για το πλαίσιο ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και μαθητεία. Το σχέδιο του πλαισίου ποιότητας θα περιλαμβάνει συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες θα βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης καθώς και στις βέλτιστες πρακτικές σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.

2. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την τελευταία ιδιαίτερα εικοσαετία, η **Ποιότητα** στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ) αποτελεί βασική μέριμνα των επιχειρήσεων, του δημοσίου τομέα αλλά και των μη κυβερνητικών οργανισμών – που ασχολούνται με θέματα βελτίωσης της ποιότητας της προσφοράς της ΕΕΚ (ενόψει των σημαντικών μεταβολών που λαμβάνουν χώρα λόγω της ευρείας εξάπλωσης των ψηφιακών τεχνολογιών) ή και με ανάλογα θέματα αξιοποίησης της ΕΕΚ (ζήτηση) για τη βελτίωση της σύνδεσης με την απασχόληση, αντιμετώπιση της ανεργίας κ.ο.κ. Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η ποιότητα, ή καλύτερα η διασφάλιση της ποιότητας στην Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση, με ιδιαίτερη έμφαση στα προγράμματα σπουδών Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Α.Ε.Ε.Κ). Επίσης θα εξετάσουμε και το θέμα της διασφάλισης της ποιότητας της μαθητείας. Αποσαφηνίζουμε δε, ότι παρόλο που ο τίτλος της μελέτης μπορεί να θεωρηθεί περιοριστικός (αναφέρεται αποκλειστικά στην επαγγελματική εκπαίδευση), η διεθνής ορολογία(VET), μας οδηγεί να περιλάβουμε και την κατάρτιση. Επίσης οι αρχές, τα κριτήρια και οι δείκτες ποιότητας παραμένουν τα ίδια για όλους τους τύπους (επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση, συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση). Το μόνο που μπορεί να αλλάζει είναι η βαρύτητα των επιμέρους κριτηρίων ανά τύπο.

Με τον όρο **Ποιότητα**, εννοούμε όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά μιας οντότητας, διαδικασίας ή και οργανισμού, τα οποία σχετίζονται με την δυνατότητα ικανοποίησης εκπεφρασμένων (ρητά διατυπωμένων – “explicit”) ή υπονοούμενων (υπόρρητων – “implicit”) αναγκών. Πρωτίστως, όταν αναφερόμεθα στην ποιότητα στην εκπαίδευση (εκπαιδευτικό έργο), προτάσσεται η ικανοποίηση των «χρηστών» του εκπαιδευτικού έργου (των εκπαιδευόμενων). Σύμφωνα με το ISO 9000:2005, η ποιότητα ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο, μία δέσμη «εγγενών» χαρακτηριστικών της οντότητας (διαδικασίας κ.ο.κ.) ανταποκρίνεται σε δεδομένες ανάγκες.

Εξ αρχής προσδιορισμένο αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η ποιότητα στην Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και τη Μαθητεία, ως εκ τούτου κρίνουμε σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε και άλλες έννοιες, όπως της διαχείρισης και διασφάλισης της ποιότητας, ,καθώς και του ελέγχου, της αξιολόγησης (αποτίμησης) και της βελτίωσης της ποιότητας. Ο όρος *διαχείριση της ποιότητας* περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες, τις μεθόδους και τους κανόνες που είναι απαραίτητοι για τη διασφάλιση ενός επαρκούς επιπέδου ποιότητας της οντότητας, της διαδικασίας ή και του οργανισμού. Με τον όρο *διασφάλιση της ποιότητας* εννοούμε την κάλυψη ενός ελάχιστου (επαρκούς) επιπέδου των αναγκών των «χρηστών», την αποφυγή δυσμενών εξελίξεων, επομένως και τη συμμόρφωση με (δεσμευτικές) προδιαγραφές. Ο έλεγχος της ποιότητας έχει να κάνει με τη συλλογή πληροφοριών ως μέσου διόρθωσης δυσμενών εξελίξεων, κατά συνέπεια αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της διασφάλισης της ποιότητας. Η αξιολόγηση της ποιότητας αναφέρεται στην αποτίμηση των παραγώγων της διαδικασίας και των τελικών αποτελεσμάτων βάσει προκαθορισμένων στόχων. Τέλος με τον όρο *βελτίωση της ποιότητας* αναφερόμαστε στη συνεχή αλλαγή και

βελτίωση των διαδικασιών ώστε να εκπληρώνονται όλο και πιο αποτελεσματικά οι δεδομένοι στόχοι.

Στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται συνοπτική παρουσίαση των ευρωπαϊκών τεκταινομένων στον χώρο της **Ποιότητας** και παρουσιάζονται πρακτικές κρατών μελών, ως προς τη διασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2.1.1 Ευρωπαϊκό περιβάλλον και Ποιότητα

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα της Ε.Ε. και ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της τίθενται από το 2000 στην καρδιά της Ευρωπαϊκής πολιτικής.

Η διασφάλιση της ποιότητας παίζει αποφασιστικό ρόλο στην επίτευξη του παραπάνω στόχου. Τα συστήματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες στην αγορά εργασίας, καθώς κάτι τέτοιο βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της ΕΕΚ, βοηθά στη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ό,τι αφορά την απασχολησιμότητα του ανθρώπινου δυναμικού (απασχολούμενων και ανέργων) και, έτσι, βελτιώνει και την πρόσβαση, ειδικότερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας.

Οι παραπάνω πολιτικές και στρατηγικές προτεραιότητες αποτέλεσαν τις κατευθυντήριες αρχές των εξελίξεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (από τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ποιότητας μέχρι τη Σύσταση για τη δημιουργία του **Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για την Ποιότητα στην ΕΕΚ**, και τη δημιουργία του δικτύου **EQAVET**). Επίσης, κατά την πορεία εκσυγχρονισμού των συστημάτων ΕΕΚ, προέκυψε και η υιοθέτηση εθνικών, κατά τεκμήριο, πλαισίων για τη διασφάλιση της ποιότητας – και τη βελτίωση της προαναφερθείσης αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων ΕΕΚ. Τα πλαίσια αυτά μετατοπίζουν το ενδιαφέρον και τη σημασία, από τον έλεγχο των εισροών της ΕΕΚ, στην αποτίμηση της ποιότητας της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των παραγώγων/εκροών της, μεταξύ των οποίων και στην αναγνώριση των επιδόσεων των εκπαιδευόμενων (“learning achievements”).

Ως εκ τούτου παρατηρείται αυξανόμενη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών (κοινωνικοί εταίροι, εργοδότες, εκπαιδευόμενοι, τοπικές αρχές) στην ανάπτυξη των συστημάτων ΕΕΚ. Ο συνδυασμός των δύο προσεγγίσεων (bottom-up και top-down) και η διαρκής και ενεργή εμπλοκή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συνιστούν πλέον βασικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Συνοπτικά, οι σημαντικότερες εξελίξεις σε Ευρωπαϊκό επίπεδο είναι οι παρακάτω:

- Σύνταξη του *Κοινού Μοντέλου Διασφάλισης της Ποιότητας (CQAF)*.
- Σύσταση του *Δικτύου Διασφάλισης της Ποιότητας (ENQA-VET αρχικά, πλέον EQAVET)*.
- Διαμόρφωση του *Οδηγού Αυτοαξιολόγησης για τους παρόχους ΕΕΚ*.
- Κυκλοφορία της *Σύστασης για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση*.

2.1.2 Το Κοινό Μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας (CQAF)

Πρόκειται για ένα μοντέλο το οποίο αναπτύχθηκε βάσει τόσο των εθνικών εξελίξεων στο θέμα της διασφάλισης της ποιότητας, όσο και λαμβάνοντας υπόψη υπάρχοντα μοντέλα διασφάλισης της ποιότητας (ISO, EFQM). Το μοντέλο είναι έτσι δομημένο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από το πλαίσιο, το σύστημα ή τον πάροχο της Ε.Ε.¹.

Το μοντέλο βασίζεται στα παρακάτω βήματα:

- **Σχεδιασμός:** Η ποιότητα σχετίζεται πάντοτε με συγκεκριμένους πολιτικούς, θεσμικούς ή ατομικούς στόχους. Ως εκ τούτου, το πρώτο βήμα- ο σχεδιασμός- αναφέρεται στη διατύπωση σαφών και μετρήσιμων στόχων για τις πολιτικές, τις διαδικασίες και τα καθήκοντα που πρέπει να εκπληρωθούν. Οι στόχοι πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια και να συνδυάζονται με ορισμούς μετρήσιμων δεικτών, καθώς κάτι τέτοιο επιτρέπει την επίτευξη και την επανεξέταση, σε κάποιο άλλο στάδιο, των σχεδιασμένων στόχων.
- **Υλοποίηση:** Η υλοποίηση σχετίζεται με τους κανόνες μέσω των οποίων οι διατυπωμένοι στόχοι πρέπει να επιτευχθούν. Αυτό μπορεί να συμβεί με ποικιλοτρόπως, π.χ. με τη δημιουργία κοινών εθνικών κατευθυντήριων γραμμών προς τους παρόχους Ε.Ε.Κ, τη διατύπωση κατάλληλων κανόνων, κριτηρίων και προδιαγραφών και τη δημιουργία κατάλληλων οικονομικών κινήτρων.
- **Η αξιολόγηση αναφέρεται στην συλλογή και την αξιολόγηση στοιχείων σχετικών με τις διαδικασίες και τα παράγωγα/αποτελέσματα σε επίπεδο εκπαιδευομένων και οργανισμών. Είναι σημαντικό τα στοιχεία αυτά να ανταποκρίνονται στους προκαθορισμένους στόχους και στους δείκτες, επομένως να επιτρέπουν τη μέτρηση του βαθμού αποτελεσματικότητας. Όσο περισσότερο αυτή η σχέση λαμβάνεται υπόψη, τόσο η συγκέντρωση των στοιχείων θα εστιάζεται στην αναγκαία πληροφορία για την αξιολόγηση της παρεχόμενης Εκπαίδευσης/Κατάρτισης. Η αξιολόγηση είναι μία δραστηριότητα για τη μέτρηση της επίδοσης και της δεδομένης κατάστασης. Λαμβάνει χώρα ανά περιόδους, ώστε να αξιολογείται η πρόοδος αναφορικά με τους στόχους, οπότε «μετατρέπεται» σε αποτίμηση.**
- **Αναθεώρηση (αλλαγή διαδικασιών):** Το τελικό βήμα στον κύκλο της ποιότητας έχει να κάνει με τη σύγκριση των αποτελεσμάτων με τους αρχικούς στόχους, την ανάλυση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του συστήματος, την αναγνώριση των «μαθημάτων» και τη διατύπωση των αναγκαίων συμπερασμάτων για την αναθεώρηση του σχεδιασμού και των άλλων βημάτων για τη διασφάλιση της ποιότητας.

Οι μεθοδολογικές διαστάσεις που χρησιμοποιούνται σε κάθε βήμα αποτελούν τα κυρίαρχα στοιχεία που καλύπτουν όλα τα βήματα. Ως εκ τούτου, η διαφάνεια των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών στις σχετικές συζητήσεις και στη λήψη των αποφάσεων, αποτελούν γενικές αρχές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε βήμα.

¹ Cedefop, A European guide on self-assessment for VET-providers: technical working group on quality in VET: final version 2003

Τέλος, η μεγαλύτερη πρόκληση για την όλη διαδικασία είναι η ενημέρωση και η διάχυση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης στο ευρύ κοινό καθώς και ο διάλογος με τα ενδιαφερόμενα μέρη γύρω από τους παράγοντες που οδήγησαν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα και τις δυνατότητες για μελλοντικές βελτιώσεις.

Σχήμα 1. Κοινό Μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας/ Ο Κύκλος της Ποιότητας.

Παρακάτω παρατίθεται η δέσμη των δεικτών ποιότητας που μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη στήριξη της αξιολόγησης και της βελτίωσης της ποιότητας των συστημάτων ή/και των παρόχων Ε.Ε.Κ:

Παρακάτω παρατίθεται η δέσμη των δεικτών ποιότητας που μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη στήριξη της αξιολόγησης και της βελτίωσης της ποιότητας των συστημάτων ή/και των παρόχων Ε.Ε.Κ:

1. Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ
 - Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας, τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία.
 - Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ.
2. Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών
 - Μερίδιο των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση.
 - Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται.
3. Ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα ΕΕΚ

- Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα Ε.Ε.Κ σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.
4. Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ
 - Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία/εγκατέλειψαν προγράμματα Ε.Ε.Κ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.
 5. Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας μετά την ολοκλήρωση προγραμμάτων ΕΕΚ
 - Προορισμός των εκπαιδευόμενων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.
 - Μεριδίο απασχολούμενων εκπαιδευόμενων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.
 6. Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας
 - Στοιχεία σχετικά με την θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.
 - Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδοτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν.
 7. Ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με τα επιμέρους κριτήρια.
 8. Επικράτηση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
 - Ποσοστό συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως ευάλωτες κοινωνικά ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο.
 - Ποσοστό επιτυχίας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο.
 9. Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας
 - Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα.
 - Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους.
 10. Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβαση στην ΕΕΚ.
 - Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα.
 - Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους.

Παρατηρείται, ότι ενώ η έμφαση δίνεται στα αποτελέσματα της ΕΕΚ (και ως μαθησιακή διαδικασία) και στη σχέση ανάμεσα στα συστήματα ΕΕΚ, την αγορά εργασίας, τους εργοδότες και εργαζόμενους και την οικονομία, η δέσμη των δεικτών οργανώνεται ως συνεκτική αλυσίδα, η οποία αντανακλά τους στόχους, τις εισροές, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας. Ως εκ τούτου, οι δείκτες 1 και 2 είναι γενικής φύσεως, οι δείκτες 3-6 ουσιαστικά σχετίζονται στενά μεταξύ τους, δίνοντας πληροφορίες για τα παράγωγα και τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης/κατάρτισης, οι δείκτες 7,8 είναι δείκτες πλαισίου που παρέχουν την αναγκαία πληροφορία για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και, τέλος οι δείκτες 9,10 έχουν περιγραφικό χαρακτήρα παρέχοντας

πρόσθετη ποιοτική πληροφόρηση γύρω από τους παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα της ΕΕΚ.

2.1.3 Η αυτοαξιολόγηση και ο Ευρωπαϊκός Οδηγός Αυτοαξιολόγησης

Όπως και το *Κοινό Μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας*, έτσι και ο *Οδηγός* βασίζεται στα κεντρικά στοιχεία των προσεγγίσεων των κρατών μελών για την αυτοαξιολόγηση και λαμβάνει υπόψη του τα βασικά στοιχεία συστημάτων για την διασφάλιση της ποιότητας, όπως αυτά αποτυπώνονται στα ISO και στα TQM (Total Quality Management) κριτήρια. Αυτό το υπόβαθρο αποτυπώνεται στα βασικά κριτήρια για την αυτοαξιολόγηση τα οποία προτείνονται από τον Οδηγό:

- Ηγεσία,
- Όραμα, σκοποί και αξίες,
- Στρατηγική και σχεδιασμός,
- Διαχείριση διαδικασιών,
- Επίδοση και αποτελέσματα,
- Βελτιωτικές δράσεις

Σκοπός του Οδηγού είναι να βοηθήσει τους παρόχους ΕΕΚ στην καλύτερη διαχείριση της ποιότητας της παρεχόμενης ΕΕΚ. Περιλαμβάνει λεπτομερή ποιοτικά κριτήρια και επεξηγήσεις, παραδείγματα από διαφορετικά εθνικά συστήματα ΕΕΚ και περιέχει και περίληψη των υπαρχόντων πλαισίων αυτοαξιολόγησης που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά πλαίσια.

Η αυτοαξιολόγηση δεν πρέπει να θεωρηθεί αυτοσκοπός. Ο συνδυασμός της όμως με την ύπαρξη ενός συστήματος εξωτερικής αξιολόγησης, αποφέρει πολλαπλά οφέλη για τη βελτίωση της παρεχόμενης ΕΕΚ σε επίπεδο παρόχων και σε επίπεδο συστημάτων.

2.2 ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ

2.2.1 Η χρήση του Κοινού Μοντέλου Διασφάλισης της Ποιότητας

Τα τελευταία χρόνια, πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, ανέπτυξαν εθνικά πλαίσια διασφάλισης της ποιότητας και το Κοινό Μοντέλο διασφάλισης της ποιότητας συχνά χρησίμευσε ως Οδηγός για τις Εθνικές προσεγγίσεις εκμοντερνισμού της Ε.Ε.Κ. Ως εκ τούτου, η Δανία, η Φινλανδία, η Νορβηγία και η Ρουμανία αναφέρονται καθαρά στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο στα δικά τους εθνικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας Ε.Ε.Κ, ενώ σε άλλες χώρες, π.χ. στην Αυστρία, η προστιθέμενη αξία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου έγκειται στη δημιουργία μίας κοινής αντίληψης της έννοιας της ποιότητας σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη και χώρες στις οποίες δεν υπάρχει άμεση αναφορά στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο (π.χ. Ιρλανδία, Αγγλία), παρατηρείται η συμβατότητα των εθνικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας με τις βασικές αρχές του Ευρωπαϊκού Πλαισίου.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή προοπτική, οι σημαντικότερες ερωτήσεις πλέον είναι ιδίως οι ακόλουθες: σε ποιον βαθμό οι πολιτικές προτεραιότητες για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνα αναπαρίστανται στα εθνικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας; Ποιος ρόλος αποδίδεται στην εντατικοποίηση των σχέσεων ανάμεσα στα συστήματα Ε.Ε.Κ και την αγορά εργασίας, ώστε να βελτιωθεί η αναλογία ανάμεσα σε παροχή και ζήτηση, να αυξηθεί η απασχολησιμότητα του εργατικού ανθρώπινου δυναμικού και να βελτιωθεί η πρόσβαση στην Ε.Ε.Κ; (ειδικά για τις Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες);.

2.2.2 Η χρήση των Δεικτών

Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες ακολουθείται η πολιτική της χρήσης κοινά αποδεκτών δεικτών για τη μέτρηση της ποιότητας της Ε.Ε.Κ. Σε κάποιες Ευρωπαϊκές χώρες (Φινλανδία, Δανία, Νορβηγία και Ολλανδία), είτε το εθνικό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας στην Ε.Ε.Κ αναφέρεται έμμεσα στους Ευρωπαϊκούς δείκτες (Ολλανδία), είτε οι δείκτες αυτοί προσαρμόζονται στο εθνικό πλαίσιο (Φινλανδία, Δανία, Νορβηγία). Στην Ολλανδία οι Ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την ποιότητα στην Ε.Ε.Κ αντικατοπτρίζονται σε στόχους που έχουν τεθεί στο εθνικό επίπεδο και οι πάροχοι Ε.Ε.Κ οφείλουν να καταστρώνουν τα σχέδια τους προκειμένου να επιτύχουν τους Ευρωπαϊκούς στόχους. Η μέτρηση είναι καθήκον των παρόχων Ε.Ε.Κ.

Στη Δανία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία τα στοιχεία που σχετίζονται με τους Ευρωπαϊκούς δείκτες συγκεντρώνονται από τις αντίστοιχες Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες (Φινλανδία και Νορβηγία) ή από Εθνικά Ινστιτούτα Αξιολόγησης (Δανία).

Στο Φινλανδικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας η υψηλότερη σημασία αποδίδεται στα εργασιακά αποτελέσματα των προγραμμάτων Ε.Ε.Κ, ως εκ τούτου ο σημαντικότερος δείκτης είναι ο αριθμός των αποφοίτων που τοποθετήθηκε σε θέσεις εργασίας. Στο τέλος κάθε χρόνου η στατιστική υπηρεσία υπολογίζει, για κάθε πάροχο Ε.Ε.Κ, τον αριθμό αποφοίτων που βρήκε δουλειά σε αναλογία με το συνολικό αριθμό αποφοίτων. Δεδομένου ότι τα στοιχεία

αυτά, μαζί με τα στοιχεία για τους άλλους δείκτες, είναι διαθέσιμα για όλους τους παρόχους ΕΕΚ, που λαμβάνουν δημόσια επιχορήγηση, οι επιδόσεις τους συγκρίνονται και υπάρχει και σύστημα επιβράβευσης των καλύτερων. Πρόκειται για ένα σύστημα το οποίο ενισχύει τόσο τον ανταγωνισμό όσο και την ποιότητα².

2.2.3 Αυτοαξιολόγηση

Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποίησαν τον Ευρωπαϊκό οδηγό αυτοαξιολόγησης για να ενισχύσουν τις εξελίξεις στην εθνική διασφάλιση της ποιότητας: Η Βουλγαρία και η Ρουμανία μετέφρασαν τον οδηγό στις γλώσσες τους, η Σλοβενία και η Ουγγαρία αναφέρονται άμεσα σε αυτόν, η Ιταλία προσαρμόσε τον Οδηγό στα εθνικά δεδομένα και έκανε πιλοτική του χρήση με κάποιους παρόχους ΕΕΚ το 2005, το ίδιο και η Ρουμανία.

Υπάρχουν δύο (2) κύριες προσεγγίσεις σχετικά με την αυτοαξιολόγηση. Σε αρκετές χώρες δεν υπάρχει υποχρέωση για τους παρόχους ΕΕΚ να χρησιμοποιήσουν την αυτοαξιολόγηση ή να εφαρμόζουν κάποιο εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας. Σε άλλες χώρες, π.χ. Ιρλανδία, Δανία, Φινλανδία, Ολλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο είναι υποχρεωτική διά νόμου η ύπαρξη εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας, το οποίο ουσιαστικά αποτελεί αυτοαξιολόγηση. Η προσέγγιση που θα ακολουθηθεί ωστόσο επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του παρόχου ΕΕΚ³.

Σε πολλές χώρες, υπάρχουν ή δημιουργούνται, ανεξάρτητες αλλά θεσμικά αναγνωρισμένες Αρχές, οι οποίες παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές και γενικότερη υποστήριξη στους παρόχους ΕΕΚ. Σε κάθε περίπτωση πάντως η αυτοαξιολόγηση γίνεται από τον πάροχο και αυτό αναπαριστά την κύρια διαφορά ανάμεσα σε αυτήν τη μέθοδο και στην έγκριση ή διαπίστευση από κάποια εξωτερική Αρχή.

Η αυτοαξιολόγηση, βάσει της πρακτικής εμπειρίας, αποτελεί ένα χρήσιμο και αποτελεσματικό εργαλείο για την εσωτερική δυναμική των παρόχων ΕΕΚ με όρους διασφάλισης της ποιότητας. Είναι μία μέθοδος κατάλληλη για κάθε τύπο παρόχου ΕΕΚ και είναι σχετικά ανέξοδη σε σχέση με την πιστοποίηση κατά ISO. Ωστόσο η εμπλοκή των διοικούντων και η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών του Οργανισμού αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία. Επίσης η πλήρης της δυναμική αναπτύσσεται όταν τα αποτελέσματα μετατρέπονται σε σχέδιο εξέλιξης. Το σχέδιο πρέπει να αναγνωρίζει τις περιοχές και τα όποια προβλήματα χρήζουν αλλαγής, καθώς και τους στόχους, τις διαδικασίες, τους πόρους και τα άτομα που θα είναι υπεύθυνα για την αλλαγή. Ως εκ τούτου, η αυτοαξιολόγηση αναφέρεται στη μέτρηση της ποιότητας, ενώ το σχέδιο εξέλιξης στη βελτίωσή της.

² Πρόκειται ωστόσο για διαδικασία η οποία προϋποθέτει τη συμμετοχή και την συναίνεση γύρω από τους δείκτες αλλά και τον τρόπο συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων. Θεωρητικά στο απώτερο μέλλον η διαδικασία σύγκρισης θα μπορούσε να εφαρμοστεί για όλα τα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας στην Ε.Ε.Κ. Κάτι ανάλογο με τη PISA που «μετρά» την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης. Δεδομένης ωστόσο της πολυμορφίας και της ετερογένειας των Ευρωπαϊκών συστημάτων Ε.Ε.Κ ένα τέτοιο σενάριο φαντάζει μεγαλεπήβολο.

³ Ανάλογα με το μέγεθος και την οικονομική δυνατότητα του παρόχου μπορεί να ακολουθηθεί η διαπίστευση κατά ISO.

Η διαφάνεια των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων δεν διασφαλίζεται αυτόματα για τους «χρήστες» των υπηρεσιών, ως εκ τούτου η αυτοαξιολόγηση πρέπει να συμπληρώνεται από μία στρατηγική δημοσίευσης και επικοινωνίας.

2.2.4 Εξωτερική αξιολόγηση

Η αυτοαξιολόγηση από μόνη της δεν εγγυάται την ποιότητα. Για αυτόν τον λόγο σε πολλές χώρες, η αυτό-αξιολόγηση συνδυάζεται με την εξωτερική επαλήθευση (επικύρωση) από άλλες Αρχές. Οι αναφορές αυτό-αξιολόγησης αποτελούν συχνά τη βάση για τον έλεγχο των Αρχών (π.χ. Ιρλανδία, Δανία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο).

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο δεν υπάρχουν ακόμα κριτήρια ή δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές και τα συστήματα, οι μηχανισμοί και οι διαδικασίες ελέγχου δημιουργούνται σε εθνικό επίπεδο, κατά συνέπεια δεν είναι πανομοιότυπα, αλλά παραλλάσσουν ανταποκρινόμενα στις ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις και των συστημάτων ΕΕΚ. Παρόλα αυτά οι προσεγγίσεις ελέγχου παρουσιάζουν πολύ περισσότερα κοινά, απ' όσα θα νομίζαμε με μία πρώτη ματιά. Μέσω του εξωτερικού ελέγχου, η ποιότητα ενός εσωτερικά εφαρμοζόμενου συστήματος, εξετάζεται από έναν τρίτο, σε τακτά χρονικά διαστήματα, βάσει συγκεκριμένων διαδικασιών. Έτσι, η εσωτερική διαδικασία αναφέρεται στις δράσεις που αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι πάροχοι για τη διασφάλιση και την ανάπτυξη της ποιότητας, ενώ οι διαδικασίες εξωτερικού ελέγχου μετρούν την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων των παρόχων.

2.2.5 Αποδοχή/αδειοδότηση

Οι περισσότερες χώρες έχουν τις δικές τους διαδικασίες, για την πιστοποίηση της ποιότητας των προγραμμάτων ή και των παρόχων ΕΕΚ – με κατά περίπτωση εφαρμογή συστημάτων πιστοποίησης με σκοπό την «αδειοδότηση» ή και τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων ή και των παρόχων ΕΕΚ -, ειδικά όσων αφορά στην Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ή τη δημοσίως επιχορηγούμενη εκπαίδευση ή κατάρτιση. Οι διαδικασίες βασίζονται σε εθνικούς νόμους και κανόνες, οι οποίοι καθορίζουν συγκεκριμένες προδιαγραφές που πρέπει να πληρούνται από τους παρόχους ή τα προγράμματα που αυτοί προσφέρουν.

Η έγκριση/αδειοδότηση συνήθως απαιτεί αίτηση, η οποία εφόσον αξιολογηθεί θετικά οδηγεί στην τυπική έγκριση. Συνήθως εφαρμόζονται και άλλα μέτρα εξωτερικού ελέγχου σε μεταγενέστερο στάδιο, τα οποία οδηγούν στην ανανέωση της άδειας (εφόσον βέβαια η αξιολόγηση είναι θετική). Ο γενικός κανόνας είναι, ότι η έγκριση/αδειοδότηση χορηγείται εφόσον πληρούνται υποχρεωτικές, ελάχιστες απαιτήσεις. Αυτές οι απαιτήσεις περιλαμβάνουν συνήθως συγκεκριμένες προδιαγραφές εισροών (π.χ. προσόντα του προσωπικού, απαραίτητος εξοπλισμός κ.ά.) και/ή διαδικαστικές προδιαγραφές (απαιτήσεις για το πρόγραμμα σπουδών, επίπεδα δεξιοτήτων που πρέπει να επιτευχθούν, προδιαγραφές αξιολόγησης των εκπαιδευομένων κ.ο.κ.). Οι εθνικές προδιαγραφές μπορεί να έχουν σχεδιαστεί από Υπουργεία, Ανεξάρτητες Αρχές, κοινωνικούς εταίρους, ή με συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και των κυβερνήσεων. Οι προδιαγραφές αυτές ισχύουν συνήθως για όλα τα προγράμματα σπουδών για τα οποία χορηγείται αναγνωρισμένος από το δημόσιο τίτλος/προσόν. Επιπροσθέτως, συνήθως διενεργείται και έλεγχος γύρω από τις ανάγκες της

αγοράς εργασίας, ώστε να επιβεβαιωθεί η αναγκαιότητα του προσφερόμενου προγράμματος σπουδών.

Συνοψίζοντας, η κύρια προσοχή στη διαδικασία έγκρισης/αδειοδότησης δίνεται στις εισροές και στις διαδικασίες. Η έγκριση/αδειοδότηση δεν αποτελεί άμεση απόδειξη της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης Εκπαίδευσης/Κατάρτισης, αλλά μάλλον χρησιμεύει ως εγγύηση ότι συγκεκριμένες προδιαγραφές πληρούνται.

2.2.6 Επιθεώρηση/Αξιολόγηση

Σε αρκετές χώρες, και εφόσον έχει δοθεί η αρχική έγκριση/αδειοδότηση, διενεργούνται επιθεωρήσεις και αξιολογήσεις ως εξωτερικά μέτρα που συμπληρώνουν την αυτοαξιολόγηση. Διενεργούνται συνεχώς και συνήθως για πέντε χρόνια κατά μέσο όρο. Στην Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο η επιθεώρηση είναι υποχρεωτική, βασίζεται σε εθνικά πλαίσια επιθεώρησης με εκτενή κριτήρια και δείκτες τα οποία είναι διαθέσιμα στους παρόχους υπό μορφή κατευθυντηρίων γραμμών για την συγγραφή των αναφορών αυτοαξιολόγησης. Ως εκ τούτου, τα πλαίσια επιθεώρησης και οι αναφορές αυτοαξιολόγησης έχουν κοινή δομή, με τις αναφορές αυτοαξιολόγησης να αποτελούν το σημείο εκκίνησης για τη διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις προδιαγραφές ποιότητας, η απόσυρση των αδειοδοτήσεων είναι σπάνιο φαινόμενο. Αυτό διότι ο ρόλος της επιθεώρησης έχει να κάνει πλέον λιγότερο με τον έλεγχο και περισσότερο με την υποστήριξη των προσπαθειών του παρόχου Ε.Ε.Κ για βελτίωση της ποιότητας.

2.2.7 Διαπίστευση

Στην Ανώτατη Εκπαίδευση, η διαπίστευση αποτελεί ευρέως αποδεκτή προσέγγιση εξωτερικού ελέγχου και έχει εφαρμοστεί ως τμήμα της Διαδικασίας της Μπολόνια. Η διαπίστευση δεν είναι διαδεδομένη στην Ε.Ε.Κ ακόμη. Χρησιμοποιείται από κάποια κράτη-μέλη για τη διασφάλιση και την ομοιογένεια των προδιαγραφών στο ποικιλόμορφο πεδίο των παρόχων Ε.Ε.Κ, επομένως ως υποκατάστατο της επιθεώρησης. Σε άλλα κράτη-μέλη, όπως η Ιταλία, η διαπίστευση χρησιμοποιείται αντί της έγκρισης/αδειοδότησης και αποτελεί προϋπόθεση για όσους παρόχους επιθυμούν να διεκδικήσουν δημόσια επιχορήγηση. Η διαπίστευση είναι αρκετά διεξοδική διαδικασία και τυπικά σχετίζεται με τον Οργανισμό ως ολότητα και όχι μόνο με τα προγράμματα σπουδών του. Συχνά οδηγεί στην χορήγηση ετικέτας ποιότητας, που επιτρέπει καλύτερη επικοινωνία του παρόχου Ε.Ε.Κ με τους δυνητικούς του «πελάτες».

2.3 ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.3.1 Εισαγωγή

Στη χώρα μας, πέραν ενός συστήματος «πιστοποίησης» των δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, το οποίο διασφαλίζει κάποια ελάχιστα κριτήρια ποιότητας ως προς τους παρόχους συνεχιζόμενης κατάρτισης, δεν υπάρχει κάποια συστηματοποιημένη

προσέγγιση ως προς τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ε.Ε.Κ. Η ποιότητα αναφέρεται μεν στο νόμο 3879/2010 «Για την Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις», ο οποίος ενσωματώνει τις Ευρωπαϊκές εξελίξεις, δημιουργήθηκε ένα πλαίσιο ποιότητας (π³) για τη διά βίου μάθηση μετά το νόμο, όπου προβλεπόντουσαν και επόμενες ενέργειες, αλλά το γενικότερο πνεύμα του νόμου παραμένει ανεφάρμοστο και η εφαρμογή του αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τη χώρα μας. Ειδικότερα ως προς τα προγράμματα σπουδών Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (και Κατάρτισης) που μας ενδιαφέρουν καθώς αποτελούν τη βασική παράμετρο των εκροών/παραγώγων, αλλά και τα επαγγελματικά περιγράμματα τα οποία αποτελούν μία από τις βασικές συνιστώσες ενός προγράμματος σπουδών αξίζει να σημειωθεί ότι ο τελευταίος νόμος (4186) αναφέρει γενικά ότι αξιολογούνται κάθε έξι χρόνια, ενώ διαχωρίζει και τους υπεύθυνους δημόσιους φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την ανάπτυξη των προγραμμάτων: το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής για την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση, και η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση.

Η διασφάλιση της ποιότητας αποτελεί την αναγκαία συνθήκη προκειμένου να αυξηθεί και η, έτσι κι αλλιώς χαμηλή, ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ στην Ελλάδα: «Άρρηκτα συνδεδεμένη με την αύξηση της ελκυστικότητας είναι και η σημαντική ποιοτική βελτίωση των (εν μέρει απαρχαιωμένων) υποδομών, των (συχνά παρωχημένων) αναλυτικών προγραμμάτων, της (ουσιαστικά ανύπαρκτης) επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, της (εξίσου ανύπαρκτης) αξιολόγησης της διδασκαλίας και των (ακόμη μη προσδιορισμένων) μαθησιακών αποτελεσμάτων»⁴.

Η δική μας θέση είναι ότι θα πρέπει να ακολουθηθεί ένα συνδυαστικό μοντέλο για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ε.Ε.Κ, υπό την έννοια ότι η ποιότητα τόσο σε επίπεδο οργάνωσης και λειτουργίας της εκπαιδευτικής μονάδας (επίπεδο εισροών-διαδικασιών), θα πρέπει να συμπληρώνεται από την ποιότητα των παραγώγων/αποτελεσμάτων της μαθησιακής διαδικασίας. Παράλληλα, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ενώ στα επίπεδα των εισροών και των διαδικασιών, η ανάπτυξη ενός συστήματος διασφάλισης της ποιότητας φαντάζει ως βατή διαδικασία, η έλλειψη παράδοσης και τεχνογνωσίας στο επίπεδο των εκροών καθιστά αναγκαίο έναν διεξοδικό επιχειρησιακό σχεδιασμό προκειμένου να αποφευχθεί η αποτυχία του όλου εγχειρήματος⁵.

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε αναλυτικότερα τις θέσεις και τις προτάσεις μας για ένα πλαίσιο ποιότητας, εστιάζοντας στα προγράμματα σπουδών, τα οποία αποτελούν τη σημαντικότερη μεταβλητή για τη διασφάλιση της ποιότητας των εκροών/παραγώγων. Θα θέλαμε ωστόσο να διευκρινίσουμε προηγουμένως, ότι κάποια από τα προτεινόμενα κριτήρια δύνανται να αποτελέσουν κριτήρια διασφάλισης της ποιότητας για την ολότητα του συστήματος Ε.Ε.Κ.

⁴ **Ιωαννίδου Α.& Σταύρου Σ.**, Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013, σελ. 12

⁵ Εκτός από τον επιχειρησιακό σχεδιασμό χρειάζεται και πολιτική αποφασιστικότητα, στρατηγική καθώς και επιστημονική τεκμηρίωση. Για τα ενδογενή προβλήματα της Ελληνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης βλέπε ειδικότερα **Ιωαννίδου Α.& Σταύρου Σ.**, Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013

2.3.2 Γενικές παρατηρήσεις για την ποιότητα στην Α.Ε.Ε.Κ

Ένα Πλαίσιο Ποιότητας Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης θα πρέπει να είναι βασικά προσανατολισμένο σε τρεις άξονες .

Οι βασικοί άξονες που διασφαλίζουν την ποιότητα είναι α) ο άξονας των εισροών, β) ο άξονας των διαδικασιών και γ) ο άξονας των εκροών του προγράμματος⁶.

Επίσης, για τη διασφάλιση της ποιότητας του προγράμματος σπουδών της Α.Ε.Ε.Κ **θεωρείται ως δεδομένη η σύνδεσή του με κάποιον τύπο μάθησης σε χώρο εργασίας**⁷ και ότι βασίζεται σε μαθησιακά αποτελέσματα ώστε να συνάδει τόσο με τις Ευρωπαϊκές προτεραιότητες όσο και με τις καλές πρακτικές στο χώρο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

2.3.3 Ορισμοί

Εισροές

Ως εισροές νοούνται «οι ανθρώπινοι, οικονομικοί και φυσικοί πόροι που χρησιμοποιούνται στη μαθησιακή διαδικασία και ιδίως οι δομές, τα επαγγελματικά περιγράμματα, τα προγράμματα και οι εκπαιδευτές»⁸. Επίσης στις εισροές συμπεριλαμβάνονται και οι εκπαιδευόμενοι , που αποτελούν και τον τελικό αποδέκτη.

Διαδικασίες

Με τον όρο διαδικασίες νοούνται όλες οι δραστηριότητες που προσθέτουν αξία στις εισροές, υπό την έννοια ότι τις μετατρέπουν σε αποτελέσματα που καλύπτουν τις ανάγκες και τις προσδοκίες των αποδεκτών των υπηρεσιών Ε.Ε.Κ (π.χ. επιλογή εκπαιδευομένων, εκπαιδευτών, μεθόδων διδασκαλίας, παροχή υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού, καθώς και η υλοποίηση των προγραμμάτων.

⁶ Βλέπε ειδικότερα **Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στη Διά Βίου Μάθηση (π³)** και νόμο 3879/2010.

⁷ Η μάθηση σε χώρο εργασίας διακρίνεται σε τρεις τύπους σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

1. Ο τύπος του δυϊκού μοντέλου (τυπικά γνωστός για την εφαρμογή του σε Γερμανία, Αυστρία). Αυτός ο τύπος βασίζεται στην ενσωμάτωση των επιχειρήσεων ως παρόχων Ε.Ε.Κ μαζί με Επαγγελματικά Σχολεία ή άλλα σχετικά ιδρύματα. Σε αυτά τα προγράμματα οι εκπαιδευόμενοι περνούν σημαντικό χρόνο εκπαίδευσης στις επιχειρήσεις. Σε παράλληλες ή περιόδους εναλλαγής αποκτούν γενικές και εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις και συχνά συμπληρωματικές πρακτικές δεξιότητες και βασικές γνώσεις σε επαγγελματικά σχολεία ή άλλα ιδρύματα. Ένας στους είκοσι εργαζόμενους είναι μαθητευόμενος στη Γερμανία και στην Αυστρία.
2. Βασισμένη στο σχολείο πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις. Η πρακτική άσκηση σε επιχείρηση αποτελεί υποχρεωτικό ή προαιρετικό στοιχείο για την απόκτηση προσόντος. Αν και η χρονική διάρκεια ποικίλει, συνήθως η πρακτική άσκηση κυμαίνεται σε ποσοστό μικρότερο του 50% του συνολικού προγράμματος.
3. Ενσωματωμένη στο σχολικό πρόγραμμα εργασιακή μάθηση. Εδώ εξασφαλίζεται ουσιαστικά η προσομοίωση του εργασιακού χώρου μέσω κατάλληλων εργαστηρίων και projects. Είθισται οι μαθησιακές δραστηριότητες να σχεδιάζονται με τη βοήθεια των επιχειρήσεων .

Βλέπε ειδικότερα **Work Based Learning in Europe: Practices and Policy Pointers**, σελ.5-6.

⁸Νόμος 3879/2010 βλέπε ειδικότερα άρθρο 2.

Εκροές

Ως εκροές νοούνται: «Τα άμεσα αποτελέσματα της μαθησιακής δραστηριότητας, δηλαδή οι γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες που αποκτά το άτομο»⁹. Επίσης στις εκροές συμπεριλαμβάνονται και τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας (π.χ. απορρόφηση από την αγορά εργασίας, προσωπική ανάπτυξη, συνέχιση σε ανώτερο πρόγραμμα σπουδών, κ.λπ.)

Ως προς τις εισροές και τις διαδικασίες του συστήματος- προγράμματος σπουδών επισημαίνουμε:

1. Οι εκπαιδευτικοί (μαθησιακοί) στόχοι, πρέπει να ανταποκρίνονται σε γνώσεις εξειδίκευσης και, το σημαντικότερο, σε δεξιότητες και ικανότητες, για τη θέση εργασίας («επάγγελμα») και τον κλάδο που αυτή αναφέρεται, αλλά και στις λεγόμενες και «εγκάρσιες» (ή «βασικές») ικανότητες. Οι γνώσεις και ικανότητες προσδιορίζονται, κατά τα ισχύοντα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, στις «περιγραφές θέσεων εργασίας» ή στα «επαγγελματικά περιγράμματα» ή σε επαγγελματικά προφίλ. Ακόμη και για τα ήδη διαρθρωμένα Προγράμματα σπουδών είναι απαραίτητο να διασφαλισθεί, σταδιακά, η ευθυγράμμισή τους με τα «αναγνωρισμένα» (πιστοποιημένα) Επαγγελματικά Περιγράμματα. Επισημαίνεται πάντως ότι η τρέχουσα (μεθοδολογία διαμόρφωσης) διάρθρωση των επαγγελματικών περιγραμμάτων, όπου υπάρχουν, είναι παρωχημένη και καθιστά δυσχερή και μη παραγωγική την ευθυγράμμιση των Προγραμμάτων Σπουδών με αυτά.

Τέλος, επίσης επισημαίνεται ότι τα περιγράμματα και συνακόλουθα τα προγράμματα σπουδών χρειάζεται να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, για να αντιμετωπισθεί η ευρέως διαπιστούμενη αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες και ικανότητες και αυτών που φαίνεται να αποκτούν οι εκπαιδευόμενοι¹⁰.

2. Η ποιότητα των διδασκόντων/επαγγελματικών συμβούλων: Είναι αναγκαίο οι διδάσκοντες να είναι επιμορφωμένοι σε σχέση με τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα των προγραμμάτων σπουδών, τις τεχνικές και μεθόδους διδασκαλίας που διασφαλίζουν την πραγματική επίτευξη μαθησιακών αποτελεσμάτων¹¹, τα σχήματα πιστοποίησης μαθησιακών αποτελεσμάτων (όπου αυτά υπάρχουν. Ακόμη όμως και αν δεν υπάρχουν είναι απαραίτητο ένα πρόγραμμα σπουδών να εμπεριέχει, κατά το ελάχιστο, οδηγό αξιολόγησης μαθησιακών αποτελεσμάτων¹²).

⁹ Νόμος 3879/2010, βλέπε ειδικότερα άρθρο 2

¹⁰ Αν και θα παρουσιάσουμε παρακάτω εμμέσως προτάσεις για τον τρόπο διάρθρωσης των επαγγελματικών περιγραμμάτων, θα θέλαμε να ξεκαθαρίσουμε ότι, ενώ τα θεωρούμε μία καινοτόμο εξέλιξη για τη χώρα μας και ένα υλικό βάσης που δεν πρέπει να μείνει ανεκμετάλλευτο, πιστεύουμε ότι τόσο ο όγκος τους, όσο και η λογική της επιλογής των επαγγελμάτων παρουσιάζει προβλήματα.

¹¹ Οι τεχνικές και μέθοδοι διδασκαλίας άπτονται των διαδικασιών και αποτελούν διακριτό κομμάτι στην δημιουργία ενός πλαισίου ποιότητας. Είναι σημαντικό να αξιοποιούνται όλες οι σύγχρονες εκπαιδευτικές/παιδαγωγικές μέθοδοι (π.χ. , ICT,work place simulation) και να αξιολογείται η αποτελεσματικότητά τους. Επίσης είναι κρίσιμο να ληφθεί υπόψη η διαφοροποίηση των κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων ανάλογα με την ηλικία του εκπαιδευόμενου.

¹² Κάτι τέτοιο συνδέει τρόπον τινά και το σύστημα ποιότητας με το σύστημα πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση(ECVET). Είναι βασικό το ότι το ECVET δεν σχετίζεται με

Εφόσον δε, μιλάμε και για ενσωμάτωση τύπου μάθησης στην εργασία είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτές του χώρου εργασίας να διαθέτουν παιδαγωγική επάρκεια επίσης. Κατά συνέπεια χρειάζεται η επιμόρφωση και ενδεχομένως και πιστοποίηση τους.

3. Ποιότητα υποδομών/εργαστηριακού εξοπλισμού και καταλληλότητα τους για την επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων που σχετίζονται με κάθε ειδικότητα. Ενδείκνυται η αξιολόγηση των υποδομών με σαφή και διαφανή κριτήρια
4. Διασφάλιση της συμμετοχής ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες στην Α.Ε.Κ (δείκτης 8 της σχετικής Σύστασης)

Με τον όρο εκροές του προγράμματος σπουδών ουσιαστικά αναφερόμαστε στους εκπαιδευόμενους και στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, ένα πλαίσιο ποιότητας προγραμμάτων σπουδών επαγγελματικής εκπαίδευσης θα πρέπει (ειδικά προκειμένου να αξιολογηθεί θετικά ή αρνητικά) να λαμβάνει υπόψη του:

- Το αν οι εκπαιδευόμενοι κατάφεραν να επιτύχουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ενδεικτικά κριτήρια: ποσοστό επιτυχίας σε εξετάσεις πιστοποίησης, αυτοαξιολόγηση, ποσοστό ολοκλήρωσης προγράμματος, ποσοστά διαρροής, ποσοστό συνέχισης σπουδών).
- Το βαθμό χρήσης των αποκτηθέντων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων στο χώρο εργασίας (ενδεικτικό κριτήριο: εργασία συναφής με το αντικείμενο του προγράμματος σπουδών).
- Το αν οι αποκτηθέντες γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες συνάδουν με τις επιδιώξεις των εργοδοτών (ενδεικτικό κριτήριο: βαθμός ικανοποίησης εργοδοτών).
- Την ανάπτυξη εγκάρσιων και βασικών δεξιοτήτων (που συνάδουν με το στόχο της επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως αυτός εκφράζεται από το νομοθέτη π.χ. κριτική ικανότητα, ενεργός πολίτης, ανάπτυξη μέσω ΔΒΜ).

2.3.4 Κριτήρια αξιολόγησης Προγράμματος Σπουδών (curriculum)

Ειδικότερα ως προς τα προγράμματα σπουδών της Αρχικής (ή και Συνεχιζόμενης) Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Κ), ως βασικά κριτήρια για την έγκριση/πιστοποίηση¹³ ενός προγράμματος σπουδών προτείνονται τα εξής:

μαθησιακό χρόνο αλλά με διαδικασία αξιολόγησης/πιστοποίησης μαθησιακών αποτελεσμάτων. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι η ποιότητα ενός προγράμματος σπουδών διασφαλίζεται μερικώς και από την διάρθρωσή του. Η σύγχρονη τάση στην επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση (η οποία επίσης τη συνδέει με το ECVET) αναφέρεται σε σπονδυλωτά προγράμματα σπουδών (με την κατοχύρωση των πιστωτικών μονάδων που χτίζουν το προσόν, το οποίο είναι δομημένο σε σπονδύλους)

Μέθοδοι αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται με επιτυχία στην Ε.Ε.Κ είναι ιδίως, projects, role playing, skills demonstrations κ.ά.).

¹³ Χρησιμοποιούμε τους όρους έγκριση/ πιστοποίηση προκειμένου να αποτυπώσουμε τη χαλαρότητα ή μη της διαδικασίας αξιολόγησης του προγράμματος σπουδών-δηλαδή του βασικού στοιχείου για τη διασφάλιση της ποιότητάς του. Ως εκ τούτου ο όρος έγκριση εκφράζει τη μη θεσμοθετημένη πιστοποίηση ενός προγράμματος σπουδών (αυθαίρετα τη χαρακτηρίζουμε ως χαλαρή διαδικασία).

1. Ο προσανατολισμός του προγράμματος προς την αγορά εργασίας. Ο πάροχος Ε.Ε.Κ καλείται να αποδείξει τη σχέση του προγράμματος σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (με μελλοντική πρόβλεψη ζήτησης στην αγορά εργασίας, υπάρχουσες θέσεις εργασίας, αναφορά σε έρευνες για θέσεις εργασίας, λεπτομερή ανάλυση της ζήτησης από την αγορά εργασίας). Επιπροσθέτως ο βαθμός απορρόφησης των εκπαιδευομένων από την αγορά εργασίας (ή η αξιολόγηση του προγράμματος μετά την ολοκλήρωσή του ως προς την εργασιακή του χρησιμότητα) αποτελούν βασικά κριτήρια για την έγκριση/πιστοποίηση του προγράμματος σπουδών¹⁴
2. Η σύνδεση (αναγνωρισιμότητα) του προγράμματος σπουδών με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και η συμβατότητά του με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.
3. Οι παιδαγωγικές/εκπαιδευτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται καθώς και το κατά πόσον οι διδάσκοντες πληρούν τις προϋποθέσεις παιδαγωγικής και επαγγελματικής επάρκειας.
4. Οι μέθοδοι/τεχνικές αξιολόγησης και η συμβατότητά τους με τα εθνικά πρότυπα και προδιαγραφές (όπου αυτά υπάρχουν).
5. Τα προγράμματα σπουδών εφόσον βασίζονται σε μαθησιακά αποτελέσματα είναι «εξατομικευμένα». Οι εκπαιδευόμενοι γνωρίζουν τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και είναι σε θέση να συμμετέχουν στην οργάνωση ενός ατομικού μαθησιακού πλάνου¹⁵.
6. Την αξιολόγηση της πρότερης γνώσης (εκτός από τα τυπικά στοιχεία πρόσβασης στο πρόγραμμα).
7. Η ποιότητα του εξοπλισμού και των υποδομών τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικού ιδρύματος όσο και στο χώρο εργασίας.

2.3.5 Οδηγός εφαρμογής του Πλαισίου

Αναφορικά με το Πλαίσιο Ποιότητας συστήνονται, ειδικότερα, τα εξής:

- Η σύνδεση ενός Προγράμματος με την αγορά εργασίας πρέπει να βασίζεται σε μηχανισμούς ανίχνευσης αναγκών εργασίας (εκπαιδευτικών αναγκών). Ειδικά κάθε

Ανεξάρτητα πάντως από το εάν η διαδικασία πιστοποίησης του προγράμματος σπουδών είναι χαλαρή ή μη, η αξιολόγηση του αποτελεί κοινό τόπο για τη διασφάλιση της ποιότητας.

¹⁴ Ειδικά στις περιπτώσεις δυϊκού μοντέλου οι συμφωνίες και διασυνδέσεις του παρόχου Ε.Ε.Κ με επιχειρήσεις, επιμελητήρια, τοπικά γραφεία εργασίας, τοπικές αρχές για τη διασφάλιση θέσεων μαθητείας λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά τη διαδικασία της έγκρισης/πιστοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι στον αρχικό σχεδιασμό του συστήματος πιστοποίησης προγραμμάτων στη Γερμανία προκειμένου να πιστοποιηθεί ένα πρόγραμμα θα έπρεπε να διασφαλίζει την τοποθέτηση του 70% των αποφοίτων του σε θέσεις εργασίας. Το μέτρο αυτό ωστόσο δεν ίσχυσε τελικά.

¹⁵ Για τη διαφορά ενός προγράμματος σπουδών που βασίζεται σε μαθησιακά αποτελέσματα με το «παραδοσιακό» πρόγραμμα σπουδών (που βασίζεται σε θεματικά αντικείμενα ως επί το πλείστον) βλέπε σχετική μελέτη και σημείωμα του CEDEFOP, *Learning outcomes approaches in VET curricula. A comparative analysis of nine European countries*, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5506_en.pdf, 2010 και http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9060_en.pdf

νέο πρόγραμμα που δημιουργείται θα πρέπει να αποδεικνύει την δυνητική του χρησιμότητα για το εργασιακό περιβάλλον. Ωστόσο και τα υφιστάμενα προγράμματα/ειδικότητες θα πρέπει να αξιολογηθούν ως προς το αν πράγματι εξυπηρετούν τα δεδομένα και τις προοπτικές της αγοράς εργασίας. Δυστυχώς στη χώρα μας οι οργανισμοί οι οποίοι είχαν επιφορτιστεί με αυτό το έργο δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν μία συνεκτική μεθοδολογία διάγνωσης αναγκών εργασίας και κατά συνέπεια και απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων (skills need forecasting). Ως προς αυτό το επίπεδο η διακρατική συνεργασία και η συνεργασία με το CEDEFOP καθίσταται επιτακτική προκειμένου να αναπτυχθεί ένας τέτοιος μηχανισμός. Το συντονισμό και τη χρηματοδότηση του εγχειρήματος προτείνεται να αναλάβει το Υπουργείο Εργασίας (μέσω του ΟΑΕΔ πιθανότατα ο οποίος είναι και ο καθολικός διάδοχος των οργανισμών που είχαν επιφορτιστεί με αυτό το καθήκον). Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ποιότητας της διαδικασίας. Ως εκ τούτου, συστήνουμε την ύπαρξη διαδικασίας έγκρισης του προγράμματος σπουδών με γνώμονα την ανταπόκρισή του στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (και άλλες προδιαγραφές). Προτείνουμε δε, επιστημονικά τεκμηριωμένη έγκριση από ανεξάρτητο φορέα, ή αν κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό, από ανεξάρτητους εξωτερικούς αξιολογητές.

Επιπλέον, η απορρόφηση από την αγορά εργασίας είναι βασικό κριτήριο για την αποτίμηση της ποιότητας ενός προγράμματος σπουδών Ε.Ε.Κ (αυτό βέβαια είναι κάτι που συνδέεται άρρηκτα με τα παραπάνω) καθώς είναι μοιραίο ένα Πρόγραμμα Σπουδών για την απόκτηση γνώσεων και ειδικών δεξιοτήτων για την επαρκή άσκηση ενός – ή και περισσότερων - επαγγελμάτων που φθίνουν, ή για τα οποία διαπιστώνεται υπερπροσφορά, να μην εξασφαλίζει και την προσδοκώμενη απορροφητικότητα. Η απορρόφηση από την αγορά εργασίας μπορεί να αποτιμάται στο διάστημα των έξι, δώδεκα και τριάντα έξι μηνών, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος από τον εκπαιδευόμενο. Προτείνεται όπως ο εκπαιδευτικός οργανισμός να καθίσταται υπεύθυνος για την παρακολούθηση και στη συνέχεια τα στοιχεία να μεταβιβάζονται σε κεντρικό επίπεδο, όπου θα συντάσσεται αναφορά για το σύνολο της χώρας. Δυνητικά και ο ΟΑΕΔ θα μπορούσε να είναι υπεύθυνος για τη συγκέντρωση των στοιχείων.

Σημειώνεται, ότι η πιστοποίηση της ποιότητας των Προγραμμάτων (Α.)Ε.Ε.Κ, ως διαδικασία και αποτέλεσμα εξωτερικής αξιολόγησης, από μίαν αναγνωρισμένη θεσμικά αρχή (ή και σώμα εμπειρογνομώνων), είναι απαραίτητη όταν η παροχή των Προγραμμάτων αυτών εντάσσεται στο πλαίσιο της υποστήριξης πολιτικών ενίσχυσης της απασχολησιμότητας και της απασχόλησης, με την καλύτερη ("responsive") σύνδεση της (Α.)Ε.Ε.Κ με την αγορά εργασίας, ή και πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεων-οργανισμών) για την αναβάθμιση του εργατικού τους δυναμικού - είτε πρόκειται για ανέργους (και άλλους με περιορισμένες ευκαιρίες πρόσβασης στην απασχόληση) ή και για ήδη εργαζόμενους. Εδώ, η πιστοποίηση ταυτίζεται ουσιαστικά με τη θετική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός Προγράμματος Σπουδών ως προς το συγκεκριμένο πρόβλημα το οποίο καλείτο να αντιμετωπίσει και διασφαλίζει και την ορθολογική δαπάνη δημοσίων πόρων.

Βέβαια, το εργασιακό μέρος δεν αποτελεί το μοναδικό κριτήριο για τη θετική αξιολόγηση του προγράμματος. Οι βασικές γνώσεις και δεξιότητες που προσφέρει, οι

παιδαγωγικές/εκπαιδευτικές μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν, τα προσόντα των διδασκόντων, η αξιολόγηση του από εκπαιδευτές και εκπαιδευομένους αποτελούν επιπλέον στοιχεία που διασφαλίζουν την ποιότητα και οφείλουν να λαμβάνονται υπόψη.

- Το πρόγραμμα σπουδών Ε.Ε.Κ θα πρέπει οπωσδήποτε να συνδέεται (να αντιστοιχεί) σε τίτλο και κατ'επέκταση σε επίπεδο του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων. Απαραίτητη προϋπόθεση η δημιουργία περιγραφικών δεικτών (μαθησιακών αποτελεσμάτων) για τον κάθε τίτλο Ε.Ε.Κ. Κάτι τέτοιο ενδεχομένως να επιφέρει και ανάλογη διαβάθμιση σε υπάρχοντα επαγγελματικά περιγράμματα. Είναι απαραίτητο επίσης (μέσω του ECVEΤ) να διασφαλίζεται η δυνατότητα κάθετης και οριζόντιας κινητικότητας. Επειδή ως προς το σημείο αυτό εμπλέκονται, βάσει αρμοδιοτήτων, οι οργανισμοί πιστοποίησης και δημιουργίας των προγραμμάτων σπουδών, ειδικότερα ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π το Ι.Ε.Π και ο ΟΑΕΔ (μιλώντας αυστηρά για την επαγγελματική εκπαίδευση βάσει του νόμου 4186/2013) χρειάζεται η συνεργασία και των τριών. Το αρχικό βήμα είναι αναμφισβήτητη η διατύπωση των τίτλων σπουδών σε μαθησιακά αποτελέσματα, έργο που προτείνεται να αναληφθεί από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Ως δεύτερο βήμα προτείνεται η «σπονδυλοποίηση» των προγραμμάτων σπουδών και η απόδοση πιστωτικών μονάδων (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π, ΙΕΠ, ΟΑΕΔ). Το δεύτερο βήμα θα πρέπει να γίνει παράλληλα με τη δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης/επικύρωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές αποτελούν θέματα ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ποιότητας ενός προγράμματος σπουδών. Η παιδαγωγική επάρκεια αποτελεί σίγουρα ένα βασικό στοιχείο αλλά δεδομένου ότι εδώ μιλάμε για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι απαραίτητη και η επαγγελματική επάρκεια. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι σε κάποιες χώρες προκειμένου κάποιος να διδάξει σε επαγγελματικό σχολείο, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η προηγούμενη άσκηση επαγγέλματος. Εφόσον όμως κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό στην ελληνική περίπτωση, η κατάρτιση (επιμόρφωση) των εκπαιδευτών/διδασκόντων κρίνεται επιτακτική. Ίσως η εκπαίδευση επαγγελματιών προκειμένου να παρέχουν υποστήριξη στους διδάσκοντες να ήταν επίσης μία δόκιμη λύση. Στο σημείο αυτό θεωρείται απαραίτητη η συνεργασία Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ΟΑΕΔ, εφόσον θεωρούμε ως δεδομένη την μάθηση στην εργασία. Από τη συνεργασία των δύο πρέπει να προκύψει ένα πλαίσιο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών/εκπαιδευτών. Το ιδανικό, ιδιαίτερα για τους εκπαιδευτές σε χώρο εργασίας, θα ήταν να πιστοποιούνται. Ωστόσο επειδή μία τέτοια πρόταση μπορεί να λειτουργήσει ως αντικίνητρο για τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε προγράμματα μαθητείας, προτείνεται η υποχρεωτική επιμόρφωση.
- Οι μέθοδοι/τεχνικές αξιολόγησης είναι ένα θέμα βαρύνουσας σημασίας για την Ε.Ε.Κ. Είναι προφανές ότι εφόσον μιλάμε για μαθησιακά αποτελέσματα και προσανατολισμό στο χώρο εργασίας οι παραδοσιακές μέθοδοι (γραπτές εξετάσεις) δεν επαρκούν. Τα projects, οι εργασίες που βασίζονται σε σενάρια για καταστάσεις στον επαγγελματικό χώρο, το παιχνίδι ρόλων που βασίζεται σε σενάρια για καταστάσεις που μπορούν να προκύψουν στο χώρο εργασίας καθώς και ένα job

rotation στο παιχνίδι ρόλων μπορούν να δώσουν μία καλύτερη εικόνα στον εκπαιδευόμενο για τις απαιτήσεις ενός συγκεκριμένου χώρου εργασίας και να βοηθήσουν στον καλύτερο σχεδιασμό της μαθησιακής διαδικασίας. Επιπλέον οι τεχνικές αυτές είναι πολύ πιο ενδιαφέρουσες για τον εκπαιδευόμενο καθώς απαιτούν υψηλό βαθμό συμμετοχής/εμπλοκής. Προτείνεται το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π να αναλάβουν τη σχετική έρευνα, να προτείνουν τις όποιες νομοθετικές πρωτοβουλίες και να αναλάβουν και την επιμόρφωση των διδασκόντων/εξεταστών. Επίσης προτείνουμε την ύπαρξη τελικών, συνδυαστικής μορφής, εξετάσεων (θεωρητικού και πρακτικού χαρακτήρα). Στις εξετάσεις πρακτικού χαρακτήρα είναι δόκιμο να συμμετέχουν και εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων ως εξεταστές/αξιολογητές.

- Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι ένα πρόγραμμα σπουδών το οποίο βασίζεται σε μαθησιακά αποτελέσματα δίνει σημαντικά κίνητρα στους εκπαιδευόμενους καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να συνδιοργανώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία και να χτίσουν ατομικές μαθησιακές διαδρομές. Η εμπειρία χωρών όπως η Μάλτα, η Φινλανδία, η Ολλανδία και η Λιθουανία δείχνει ότι τα προγράμματα σπουδών που βασίζονται σε μαθησιακά αποτελέσματα ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους στη συνέχιση των σπουδών τους και στη μείωση των ποσοστών εγκατάλειψης του προγράμματος. Επίσης διευκολύνουν την ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας. Προτείνεται ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π, σε συνεργασία με τη ΣΕΠΕΔ και τον ΟΑΕΔ, να αναλάβει τη ανάπτυξη ενός συστήματος συμβουλευτικής που να συνδέεται άμεσα με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Η χρήση των νέων τεχνολογιών και η επιμόρφωση των συμβούλων αποτελεί βασικό παράγοντα επιτυχίας.
- Η αξιολόγηση της πρότερης γνώσης αποτελεί μία διπλής σημασίας παράμετρο. Αφενός δίνει την ευκαιρία στους διδάσκοντες να αποκτήσουν γνώση των υφιστάμενων γνώσεων-δεξιοτήτων-ικανοτήτων ενός εκπαιδευόμενου (πράγμα που δυστυχώς στη χώρα μας ταυτίζεται με τα τυπικά κριτήρια πρόσβασης) αφετέρου συνδυάζεται με τις προτροπές της Ε.Ε τόσο για την αναγνώριση της μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης όσο και με το ECVET (π.χ. θα μπορούσε κάποιος να «πιστοποιήσει» τις Γνώσεις-δεξιότητες-Ικανότητές του ως προς συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα ενότητας μαθησιακών αποτελεσμάτων και ως εκ τούτου να μην χρειάζεται να παρακολουθήσει θέματα τα οποία ήδη γνωρίζει). Τέλος, αποτελεί μία διαδικασία απαραίτητη στη δημιουργία του ατομικού μαθησιακού πλάνου και, τουλάχιστον θεωρητικά, μέτρο αποφυγής της διαρροής από το πρόγραμμα σπουδών λόγω αδυναμίας του εκπαιδευόμενου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις¹⁶. Νομοθετικά η αξιολόγηση της πρότερης γνώσης αποτελεί αρμοδιότητα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Ωστόσο επειδή αναφερόμαστε στην επαγγελματική εκπαίδευση προτείνουμε τη συνεργασία Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π, ΙΕΠ και ΟΑΕΔ.
- Η ποιότητα εξοπλισμού και υποδομών τόσο στο εκπαιδευτικό ίδρυμα όσο και στο χώρο εργασίας προτείνεται να αποτελέσει αρμοδιότητα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

¹⁶ Η διαρροή είναι μεγαλύτερη στην Ε.Ε.Κ από τη γενική εκπαίδευση. Βλέπε ειδικότερα Apprenticeship Supply in the Member States of the European Union, σελ.111-113.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν βασικά κριτήρια διασφάλισης της ποιότητας τόσο σε επίπεδο συστήματος όσο και σε επίπεδο προγράμματος σπουδών. Η εργαλειοθήκη των βασικών δεικτών που προκύπτουν παρουσιάζεται στο παράρτημα. Ωστόσο το μοντέλο διασφάλισης της ποιότητας στην Α.Ε.Κ.Κ πρέπει να είναι συνδυαστικό. Η ύπαρξη εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας στην εκπαιδευτική μονάδα –μέσω της θεσμοθετημένης προσφάτως διαδικασίας της αυτοαξιολόγησης- (αλλά και οποιουδήποτε μαθησιακού χώρου) αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Αν και αναγνωρίζουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας ως προς την εφαρμογή της διαδικασίας της αυτοαξιολόγησης (και γενικότερα της αξιολόγησης) η οποία θεωρείται ότι έχει τιμωρητικό χαρακτήρα, η ύπαρξη ενός εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη για τη διασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης μάθησης. Ως εκ τούτου, προτείνουμε την χρήση του Ευρωπαϊκού Οδηγού Αυτοαξιολόγησης ως καθοδηγητικού εργαλείου, είτε αναφερόμαστε σε δημόσια είτε σε ιδιωτική εκπαιδευτική μονάδα. Φυσικά και ο εξωτερικός έλεγχος/ επιθεώρηση αποτελεί το συμπληρωματικό στοιχείο για την ποιότητα.

Συμπερασματικά, η ποιότητα αποτιμάται/διασφαλίζεται είτε για Προγράμματα (Α.)Ε.Ε.Κ ή/ και για τους Παρόχους (όπου και συνδέεται με θέματα "αδειοδότησης") - το αντικείμενο αυτής της μελέτης αφορά την ποιότητα των Προγραμμάτων Α.Ε.Ε.Κ, καθώς εστιάζεται στη διαμόρφωση ενός πλαισίου ποιότητας εκροών/παραγώγων, και όχι των παρόχων. Μπορεί όμως, με βάση το ίδιο (Ευρωπαϊκό) Πλαίσιο να επεκταθεί και να τεκμηριώσει και πλαίσιο αποτίμησης της επάρκειας (ποιότητας) των παρόχων Ε.Ε.Κ, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Σημείωση: Το παραπάνω Πλαίσιο ποιότητας θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με το Πλαίσιο ποιότητας για τη μαθητεία (ΟΑΕΔ) και θα αξιοποιηθεί και ο Οδηγός για τα Τοπικά Σύμφωνα Μαθητείας (Υπουργείο Παιδείας). Το παρόν σχέδιο συντάχθηκε βάσει Ευρωπαϊκών και Διεθνών καλών πρακτικών διασφάλισης της ποιότητας σε συστήματα και προγράμματα Ε.Ε.Κ και δύναται να εξειδικευτεί και να αναλυθεί περαιτέρω.

2.3.6 Συστάσεις για τη δομή και ανάπτυξη του Προγράμματος Σπουδών (curriculum)

Το περιεχόμενο και οι στόχοι ενός προγράμματος σπουδών¹⁷, που υπηρετεί την ανάπτυξη γνώσεων και των ειδικών εκείνων ικανοτήτων για την άσκηση ενός επαγγέλματος, εγγράφονται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο παρέχει οδηγίες στους εκπαιδευόμενους, τους εκπαιδευτές και όλους όσους συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών καταγράφει τις δεξιότητες που συνιστούν την ολιστική επαγγελματική ικανότητα που πρέπει να έχει αποκτηθεί με το πέρας της εκπαιδευτικής διαδικασίας

¹⁷ Θα χρησιμοποιήσουμε τον όρο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για να αποδώσουμε τον αγγλικό όρο curriculum. Πρόκειται για έναν ευρύ όρο που περιλαμβάνει εκτός από το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών και τις οδηγίες προς τους εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους. Ωστόσο εμείς θα ασχοληθούμε αποκλειστικά με τον τρόπο ανάπτυξης του περιεχομένου. Οι οδηγίες προς τους εκπαιδευτές/εκπαιδευόμενους πέραν του ότι δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας μελέτης, είναι δόκιμο να δημιουργούνται από φορείς με παιδαγωγική τεχνογνωσία.

Αυτό το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών προκύπτει από τα συγκεκριμένα επαγγελματικά καθήκοντα τα οποία ένας απόφοιτος αναμένεται ότι είναι ικανός να επιτελεί. Τα καθήκοντα και οι καταστάσεις έχουν μία παραδειγματική ποιότητα για το συγκεκριμένο επάγγελμα και πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα για την εξέλιξη των καθηκόντων. Ως εκ τούτου ένα αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών είναι ταυτόχρονα ένα πρόγραμμα σπουδών και ένα σχέδιο μάθησης και χρησιμεύει ως βάση για το σχεδιασμό της επαγγελματικής μαθησιακής διαδικασίας στους δύο χώρους όπου συντελείται αυτή η μάθηση: ήτοι στο σχολείο και στην επιχείρηση.

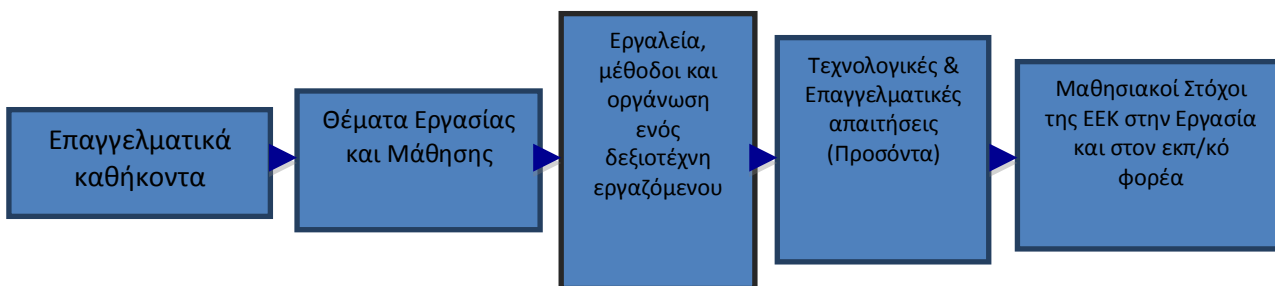
Το ενσωματωμένο σχέδιο Ε.Ε.Κ περιλαμβάνει:

- Ένα επαγγελματικό περίγραμμα (όχι με την έννοια που έχει επικρατήσει στη χώρα μας). Το επαγγελματικό περίγραμμα αποτελείται από συνοπτική περιγραφή του εύρους των επαγγελματικών καθηκόντων, και εκτός από τις γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες που πρέπει να αποκτηθούν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας θα πρέπει να είναι ανοιχτό και σε άλλες « περιοχές» επαγγελματικών ή μη δεξιοτήτων.
- Την περιγραφή των μαθησιακών περιοχών που χτίζονται η μία πάνω στην άλλη. Ένα αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών εξελικτικής λογικής- όπως θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε-, το οποίο στοχεύει στη διαμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης πρέπει να εκπληρώνει δύο κριτήρια:

1. Οι στόχοι και τα περιεχόμενα της εκπαίδευσης πρέπει να ακολουθούν μία εξελικτική λογική, με τα διαφορετικά εργασιακά και μαθησιακά χαρακτηριστικά να προσανατολίζονται προς την εργασιακή διαδικασία.

Είναι προαπαιτούμενο τα επαγγελματικά καθήκοντα τα οποία περιγράφονται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών να διατυπώνονται και να αναγνωρίζονται με τρόπο που να επιτρέπει στον αρχάριο να κάνει χρήση των υφιστάμενων δεξιοτήτων του και να εκπληρώνει τις απαιτήσεις κατά τη μετάβαση σε ένα σύστημα εκπαίδευσης μαθητείας. Οι περιοχές μάθησης σχεδιάζονται ώστε να υποστηρίζουν την εξέλιξη από αρχάριο σε ειδικό.

2. Η τακτοποίηση χαρακτηριστικών επαγγελματικών καθηκόντων σε μαθησιακά πεδία σύμφωνα με την εξελικτική λογική συνιστά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αυτά παρέχουν τη δομή για τη δυϊκή εκπαίδευση σε σχέση με το περιεχόμενο και τον χρονοπρογραμματισμό. Τα μαθησιακά πεδία περιλαμβάνουν τα χαρακτηριστικά καθήκοντα και τους συνακόλουθους μαθησιακούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν σε σχολείο και εργασία (βλ. σχήμα)

Σχήμα 2: Διαστάσεις της Εργασίας και της Εκπαίδευσης

Ως εκ τούτου στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών αποτυπώνεται η εμπειρική πραγματικότητα του «κόσμου» της εργασίας αλλά και οι στόχοι της εκπαίδευσης. Ομοίως, ανταποκρίνεται στην εκάστοτε εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικών προσόντων (δεξιοτήτων) και της καλλιέργειας-ανάπτυξης των λεγόμενων και «βασικών» ή και «οριζόντιων» ικανοτήτων, ή διαφορετικά, την εξισορρόπηση ανάμεσα στην ανάπτυξη του ανθρώπινου-εργατικού δυναμικού (“human capital development”) και στην ατομική, επαγγελματική και ευρύτερα κοινωνική ανάπτυξη.

2.3.7 Περιεχόμενο της Εργασίας και της Μάθησης (Εκπαίδευσης) – Δυικά (ή Δυναδικά) Σχήματα

Μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες:

1. Θέματα εργασίας και επαγγελματικής εκπαίδευσης,
2. Εργαλεία, μέθοδοι και οργάνωση της εργασίας,
3. Τεχνολογικές, περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές απαιτήσεις για την οργάνωση και τη διαμόρφωση του επαγγέλματος

2.3.8 Μαθησιακοί στόχοι συγκεκριμένοι για κάθε μαθησιακή τοποθεσία

Το αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών περιλαμβάνει συστάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες – που εξυπηρετούν υποσύνολα των μαθησιακών στόχων -, που λαμβάνουν χώρα σε τάξεις και αλλού στον εκπαιδευτικό φορέα και στους χώρους της εργασίας, με προκαθορισμένους τους μαθησιακούς στόχους που εξυπηρετούνται καλύτερα σε καθένα από τους δύο χώρους. Αυτοί οι στόχοι περιγράφουν την οπτική γωνία με την οποία οι μαθητές θα αντιμετωπίσουν τα θέματα σε καθένα από τους δύο χώρους και τον τρόπο με τον οποίο η μαθησιακή διαδικασία θα λειτουργήσει συμπληρωματικά.

2.3.9 Μέθοδοι για τη διαμόρφωση του αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (curriculum)

Κλαδικές μελέτες

Οι κλαδικές μελέτες χρησιμεύουν ως όργανα υποστήριξης του κράτους και των κοινωνικών εταίρων (ειδικά των κλαδικών οργανώσεων) σχετικά με την ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Οι εμπειρικές μελέτες εστιάζονται στις εργασιακές και επιχειρησιακές δομές του κλάδου, τις σχετικές επιχειρηματικές και εργασιακές περιοχές καθώς και τις δραστηριότητες και παραδόσεις γύρω από την αρχική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του κλάδου (SWOT analysis).

Θεματικά Εργαστήρια Εμπειρογνομώνων (Experts' Workshops)

Τα εν λόγω θεματικά εργαστήρια αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά επαγγελματικά καθήκοντα ενός επαγγέλματος ως τη βάση για την ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Οι επαγγελματίες που συμμετέχουν στα θεματικά εργαστήρια επιλέγονται βάσει των ακόλουθων τριών κριτηρίων:

- Ειδικοί οι οποίοι λόγω επαγγελματικής δεξιοτεχνίας και ισχύοντος επαγγελματικού περιεχομένου, έχουν την εμπειρία να συνεργάζονται για την αναγνώριση, των συγκεκριμένων για κάποιο επάγγελμα, εργασιακών καθηκόντων.
- Ειδικοί οι οποίοι δεν αντιπροσωπεύουν την πεπατημένη πρακτική στο χώρο της εργασίας αλλά μία επαγγελματική πρακτική που είναι καινοτόμο και προσανατολισμένη στο μέλλον του δεδομένου επαγγέλματος.
- Η επάρκεια των ειδικών και των επαγγελματιών βασίζεται πρωταρχικά στην εργασιακή τους εμπειρία/τεχνογνωσία (know how-know why). Η εμπειρία τους επί των διαδικασιών στο εργασιακό περιβάλλον τους καθιστά ικανούς να εκτιμήσουν μελλοντικές εξελίξεις για το συγκεκριμένο επάγγελμα ή επαγγελματικό πεδίο.

Επικύρωση των επαγγελματικών προσόντων

Τα επαγγελματικά προσόντα πρέπει να επικυρώνονται από εξωτερικούς αξιολογητές. Ειδικότερα:

- Από ερευνητές με γνώση σε θέματα απασχόλησης,
- από επαγγελματίες και
- από εκπαιδευτές και καθηγητές.

Η εμπειρία των εξωτερικών αξιολογητών λειτουργεί διορθωτικά ως προς τον κατάλληλο τρόπο καλλιέργειας και των χαρακτηριστικών επαγγελματικών προσόντων. Επίσης μπορούν να εκτιμήσουν τη δυναμική της εκπαίδευσης στον χώρο εργασίας και της ανάπτυξης των γνώσεων-δεξιοτήτων-ικανοτήτων.

«Ανοιχτό» (συνεχώς επικαιροποιούμενο) Πρόγραμμα Σπουδών

Τα επαγγελματικά περιγράμματα και τα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ (“VET curricula”) οφείλουν να είναι «ανοιχτά» (συχνά επικαιροποιούμενα) σε (με βάση τα):

- τεχνολογικές καινοτομίες
- περιφερειακές/τοπικές ανάγκες
- νέες δραστηριότητες στον επιχειρηματικό χώρο
- οργανωτική δομή των εργασιακών χώρων
- συνδεσιμότητα της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.

Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση τους δεν μπορεί να υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς.

3. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο μέρος της παρούσας μελέτης, ο Ανάδοχος ασχολήθηκε ειδικότερα με τη διασφάλιση της ποιότητας στα προγράμματα σπουδών Α.Ε.Ε.Κ. Καταγράφηκε δε ως δεδομένο ότι δεν νοείται επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ειδικότερα η Αρχική), που να μην συνδυάζεται με κάποιο τύπο μάθησης σε χώρο εργασίας (η μαθητεία περιλαμβάνεται στην μάθηση σε χώρο εργασίας όπως θα δούμε παρακάτω).

Στο δεύτερο αυτό μέρος της μελέτης, θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές και κριτήρια που διασφαλίζουν την ποιότητα στα τύπου μαθητείας προγράμματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, καθώς και τις θέσεις μας για τις αρχές που πρέπει να διέπουν μία μαθητεία πρότυπο.

Γιατί ωστόσο η ενσωμάτωση κάποιου τύπου μαθητείας στα προγράμματα σπουδών ΑΕ.Ε.Κ θα πρέπει να θεωρείται πανάκεια; Αρχικά, σημειώνεται ότι κάτι τέτοιο προκύπτει από την ίδια τη φύση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία, σε αντίθεση με την γενική εκπαίδευση, είναι άμεσα προσανατολισμένη στην αγορά εργασίας.

Οι πραγματικοί λόγοι ωστόσο για τους οποίους θεωρείται την ενσωμάτωση της μαθητείας (ή για να είμαστε πιο ακριβείς την επέκταση της μαθητείας)¹⁸ ως πανάκεια για τη χώρα μας μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Η μαθητεία είναι «κερδοφόρα» τόσο για τους εκπαιδευόμενους όσο και για τις επιχειρήσεις.
- Η μαθητεία διευκολύνει τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία (από το σχολείο στη δουλειά).

Αποτελεί γενική παραδοχή ότι στις σύγχρονες, υψηλών απαιτήσεων, αγορές εργασίας, η εμπειρία που αποκτάται μέσω της εκπαίδευσης σε επιχειρήσεις, συχνά έχει ως κατάληξη την παραμονή των νέων ανθρώπων στην επιχείρηση όπου έκαναν τη μαθητεία τους, ή τουλάχιστον τη μείωση του χρόνου που μεσολαβεί από το τέλος της εκπαίδευσης μέχρι την είσοδο στην αγορά εργασίας. Αρκεί να αναφέρουμε εδώ, ότι η ανεργία των νέων σε χώρες με ισχυρή παράδοση στη μαθητεία είναι χαμηλότερη σε σχέση με τις χώρες με λιγότερο ανεπτυγμένα συστήματα, ενώ και οι χρονικές περίοδοι που μεσολαβούν για τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας είναι μικρότερες (για τους απόφοιτους Ε.Ε.Κ σε σχέση με αυτούς της γενικής εκπαίδευσης).

Επιπλέον, οι νέοι άνθρωποι που έχουν την ευκαιρία να έχουν πρόσβαση σε προγράμματα μαθητείας αποκτούν πλούσιες εργασιακές και εκπαιδευτικές εμπειρίες, αναπτύσσουν δεξιότητες που συμβάλλουν στην προσωπική ανάπτυξη, έχουν άποψη για τις καθημερινές συνθήκες και προκλήσεις στο χώρο εργασίας, γενικά αποκτούν βαθιά εξειδίκευση και έχουν

¹⁸ Στην Ελλάδα η μαθητεία εφαρμόζεται από τον ΟΑΕΔ. Ωστόσο, στο αμιγώς τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα Ε.Ε.Κ δεν υπάρχει εφαρμογή. Ο πιο πρόσφατος νόμος αναφέρεται σε ένα χρόνο προαιρετικής μαθητείας μετά το πέρας των σπουδών στα ΕΠΑΛ (στα οποία φοιτεί και η κριτική μάζα των σπουδαστών). Ως εκ τούτου, και για να ακριβολογούμε, η επέκταση της μαθητείας αποτελεί έναν πιο δόκιμο όρο.

μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση από όσους έχουν μόνο την εμπειρία του σχολικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο και οι επιχειρήσεις αποκομίζουν οικονομικά και άλλα οφέλη από τη μαθητεία, π.χ. οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύσουν νέους σύμφωνα με τις ανάγκες τους, ενώ σε γενικότερο επίπεδο, η τριβή με τους μαθητευόμενους ενισχύει την οργανωτική ικανότητα στο εσωτερικό της επιχείρησης.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η μαθητεία είναι μία πρακτική η οποία επηρεάζεται από την οικονομική κρίση, καθώς σε περιόδους κρίσης, οι επιχειρήσεις μπορεί να θεωρήσουν ότι αποτελεί πολυδάπανη διαδικασία η οποία δεν συμφέρει. Επίσης, σε περιόδους κρίσης, αυξάνεται κατά γενική ομολογία, η διαρροή των μαθητευόμενων. Τέλος, παρατηρείται μεγάλη ανομοιογένεια ως προς τη συμμετοχή των δύο φύλων σε προγράμματα μαθητείας¹⁹.

Γενικά η επέκταση ενός συστήματος μαθητείας είναι μία διαδικασία που απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και διεξοδικό διάλογο και συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Η εξέταση των εμπειριών χωρών που προσπάθησαν να αυξήσουν, με σχετικά άναρχο τρόπο, τις θέσεις μαθητείας δείχνει ότι:

- Αντιμετώπισαν προβλήματα ποιότητας.
- Οι εργοδότες συμμετείχαν χωρίς πλήρη επίγνωση των υποχρεώσεων τους.
- Τα ποσοστά ολοκλήρωσης των εκπαιδευόμενων ήταν χαμηλά.
- Η επέκταση σε νέες επαγγελματικές περιοχές, για τις οποίες δεν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία, οδήγησε σε χαμηλής ποιότητας προσόντα και προγράμματα σπουδών. Το αποτέλεσμα ήταν αφενός να δημιουργηθούν αρνητικές προκαταλήψεις για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα, αφετέρου οι διορθωτικές ενέργειες να γίνουν υπό πίεση και να προκαλέσουν μεγάλη σύγχυση.

Η αποτελεσματική υλοποίηση και επέκταση ποιοτικών προγραμμάτων μαθητείας, τα οποία είναι ελκυστικά τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εκπαιδευόμενους μπορεί να είναι δύσκολη στη χώρα μας για αρκετούς λόγους:

- Συνήθως οι θέσεις μαθητείας περιορίζονται στην κάλυψη παραδοσιακών κλάδων, π.χ. ο κατασκευαστικός και ο κλάδος των υπηρεσιών. Ως εκ τούτου ελλοχεύει ο κίνδυνος αποκλεισμού των καινοτόμων και ελκυστικών επαγγελμάτων, καθώς και εκείνων όπου η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου από τους νέους ανθρώπους είναι ιδιαίτερως σημαντική.
- Υπάρχει έντονη προκατάληψη υπέρ της γενικής εκπαίδευσης σε βάρος της επαγγελματικής, με τη δεύτερη να χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερως χαμηλή ελκυστικότητα.
- Υπάρχει απουσία δυνατοτήτων κινητικότητας (εκπαιδευτικής κυρίως, αλλά ουσιαστικά και επαγγελματικής), γεγονός που ενισχύει τη χαμηλή ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ και επιπλέον, έρχεται και σε αντίθεση με τις Ευρωπαϊκές πολιτικές.
- Υπάρχει απουσία παράδοσης ενεργούς συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στην όλη διαδικασία.

¹⁹ Συνήθως σε περιόδους οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μείωση των ποσοστών όσων μετέχουν σε προγράμματα μαθητείας και υψηλή διαρροή των ήδη μετεχόντων. Στο σημείο αυτό, η ευελιξία των κυβερνήσεων ως προς την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων δύναται να μειώσει τα αρνητικά ποσοστά.

- Υπάρχει χαμηλή διάθεση συμμετοχής των επιχειρήσεων (21%) σε προγράμματα μαθητείας.
- Δεν υπάρχει παράδοση μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- Οι εκπαιδευτικοί είναι ανεπαρκώς επιμορφωμένοι και οι εκπαιδευτές του χώρου εργασίας δεν έχουν επιμορφωθεί ποτέ.
- Το γενικότερο σύστημα Ε.Ε.Κ χαρακτηρίζεται από την έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού, οράματος, επιστημονικής τεκμηρίωσης των παρεμβάσεων.
- Δεν υπάρχει σαφής οριοθέτηση αρμοδιοτήτων μεταξύ των σχετικών Φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και η έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ τους, σε συνδυασμό με τα προβλήματα συντονισμού, δυσχεραίνει περισσότερο την κατάσταση.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΙ

Στο προηγούμενο μέρος αναφερθήκαμε συνοπτικά σε τύπους μαθητείας. Χρησιμοποιήσαμε τον όρο «τύπο μαθητείας», καθώς ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της μαθητείας δεν υπάρχει στη βιβλιογραφία. Η έννοια χρησιμοποιείται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το εθνικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, ενώ και η γλώσσα πολλές φορές αποτελεί εμπόδιο την διατύπωση ενός ευρέως αποδεκτού ορισμού. Ως εκ τούτου κρίνουμε αναγκαίο να προβούμε σε κάποιες εννοιολογικές αποσαφηνίσεις.

Αρχικά θα επιχειρήσουμε να ορίσουμε τον όρο «μάθηση σε χώρο εργασίας» (Work-based learning). Η μάθηση στον χώρο εργασίας καλύπτει ένα μεγάλο εύρος εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν: την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, τα προγράμματα μαθητείας, την εκπαίδευση ή κατάρτιση σε συμφωνία με πάροχο εκπαίδευσης ή κατάρτισης, την κλαδικού τύπου κατάρτιση, ή ακόμα και την τοποθέτηση σε χώρο εργασίας του εξωτερικού. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης «η μάθηση σε χώρο εργασίας» ορίζεται ως εξής: *«μάθηση ή κατάρτιση η οποία γίνεται σε χώρο εργασίας, συνήθως στη δουλειά, περιλαμβάνει τη μαθητεία, την πρακτική υπό κανονικό επιχειρησιακό καθεστώς και συνθήκες, και την επιτόπια κατάρτιση, η οποία τελείται εκτός εργασιακής διαδικασίας (π.χ. σε ένα εκπαιδευτικό χώρο). Η μάθηση στο χώρο εργασίας μπορεί να είναι μέρος της τυπικής εκπαίδευσης και να γίνεται με τη στενή συνεργασία ενός παρόχου/σχολείου Ε.Ε.Κ».*

Σχετικά με τη μαθητεία, το CEDEFOP την ορίζει ως εξής: *«συστηματική και μεγάλης περιόδου εκπαίδευση η οποία εναλλάσσεται μεταξύ χώρου εργασίας και εκπαιδευτικού ιδρύματος ή κέντρου κατάρτισης. Ο μαθητευόμενος συνδέεται με συμβόλαιο με τον εργοδότη και λαμβάνει μισθό ή αμοιβή. Ο εργοδότης αναλαμβάνει την ευθύνη να παράσχει στον μαθητευόμενο εκπαίδευση που οδηγεί σε συγκεκριμένη απασχόληση».*²⁰

Η Eurostat ανέπτυξε έναν διευρυμένο επιχειρησιακό ορισμό:

«Η Μαθητεία αποσκοπεί στην ολοκλήρωση ενός δεδομένου εκπαιδευτικού προγράμματος που εντάσσεται στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ο μαθησιακός χρόνος εναλλάσσεται ανάμεσα σε περιόδους πρακτικής κατάρτισης στο χώρο εργασίας (μέσα ή έξω από τους χώρους του εργοδότη) και γενική/θεωρητική εκπαίδευση σε εκπαιδευτικό ίδρυμα ή κέντρο

²⁰ **Cedefop**, Terminology of European education and training policy - A selection of 100 key terms, Thessaloniki, 2008

κατάρτισης (σε εβδομαδιαία, μηνιαία ή ετήσια βάση). Πρέπει δε να πληροί τα παρακάτω κριτήρια:

- Η μαθητεία είναι τμήμα ενός τυπικού εκπαιδευτικού προγράμματος.
- Με την επιτυχή ολοκλήρωση, η οποία αποδεικνύεται με κάποιο τίτλο ή πιστοποιητικό, οι μαθητευόμενοι μπορούν να εργαστούν σε συγκεκριμένη εργασία ή ομάδα εργασιών.
- Τα χαρακτηριστικά της μαθητείας (π.χ. απασχόληση, διάρκεια, δεξιότητες που πρέπει να αποκτηθούν) καθορίζονται σε ένα συμβόλαιο μάθησης ή τυπική συμφωνία ανάμεσα στον μαθητευόμενο και στον εργοδότη απευθείας ή μέσω ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος.
- Ο μαθητευόμενος λαμβάνει αμοιβή (μισθό ή επίδομα).
- Η διάρκεια του συμβολαίου μάθησης ή της τυπικής συμφωνίας έχει μικρότερη διάρκεια τους έξι μήνες και μέγιστη διάρκεια τα έξι χρόνια (το σημείο αυτό είναι ενδεικτικό και όχι υποχρεωτικό).
- Στις περισσότερες περιπτώσεις, το συμβόλαιο μαθητείας ή η τυπική συμφωνία έχει να κάνει με τον εργοδότη και άτομο το οποίο πριν την έναρξη της μαθητείας δεν έχει κάποια άλλη τυπική συμφωνία με τον πρώτο».21

Ο ορισμός της Eurostat είναι πιο ανοιχτός από αυτόν του Cedefop, υπό την έννοια ότι το προαπαιτούμενο τους συμβολαίου μεταξύ εταιρίας και μαθητευόμενου αντικαθίσταται με την τυπική συμφωνία (στην οποία δύναται να μετέχει και το εκπαιδευτικό ίδρυμα). Βέβαια, η ύπαρξη αμοιβής διατηρείται -έστω και με την εισαγωγή μίας χρονικής προϋπόθεσης (τουλάχιστον έξι μήνες). Για την παρούσα μελέτη η ύπαρξη αμοιβής είναι συζητήσιμη²².

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης θα ορίσουμε τη *Μαθητεία ως τη μορφή της Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης που συνδυάζει και εναλλάσσει με θεσμικό τρόπο την εκπαίδευση σε χώρο εργασίας (περίοδοι πρακτικής επαγγελματικής εμπειρίας στο χώρο εργασίας) με την σχολική εκπαίδευση ή/και κατάρτιση (περίοδοι θεωρητικής/πρακτικής εκπαίδευσης σε σχολικό ίδρυμα ή κέντρο κατάρτισης) και, της οποίας η επιτυχής ολοκλήρωση οδηγεί σε εθνικά αναγνωρισμένους τίτλους Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης / Κατάρτισης».*

Θεωρούμε ότι αυτός ο ορισμός περιέχει το βασικό στοιχείο για την εναλλαγή των χώρων μάθησης (εργασία και σχολείο), ενσωματώνει δημιουργικά την έννοια της πρακτικής άσκησης²³, αφήνοντας παράλληλα το θέμα της αμοιβής στη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών (οι οποίες έχουν και καλύτερη εικόνα των οικονομικών στοιχείων).

²¹ Eurostat, Task Force on the improvement of the quality of education variables in the LFS and other household surveys. 2.3 Review of topic 3 (secondary variables)- Apprentices and trainees, 2010

²² Το σημαντικό για εμάς είναι η επέκταση της μάθησης σε χώρο εργασίας στη χώρα μας. Το αν αυτή θα συνδυαστεί με κάποια αμοιβή, αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης, αλλά εναπόκειται αυστηρά στις Αρμόδιες Αρχές. Πάντως, η ύπαρξη κάποιας μορφής επιδότησης, συνίσταται.

²³ Η πρακτική άσκηση αποτελεί μία άλλη μορφή επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία προσφέρει πρακτική εμπειρία στο χώρο εργασίας. Η πρακτική άσκηση σχετίζεται είτε με τμήμα ενός τυπικού εκπαιδευτικού προγράμματος είτε με άτυπη εκπαιδευτική δραστηριότητα η οποία διοργανώνεται από εκπαιδευτικό ή εργοδοτικό ίδρυμα. Μπορεί να είναι έμμισθη ή άμισθη. Πάντως η διαχωριστική γραμμή μεταξύ μαθητείας και πρακτικής όταν αναφερόμαστε σε τυπικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι εξαιρετικά δύσκολο να χαραχτεί.

Μία τελευταία διευκρίνιση: ως τμήμα της Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης / Κατάρτισης, η μαθητεία στοχεύει πρωταρχικά στους νέους, αν και μπορεί να περιλαμβάνει και γηραιότερους εργαζόμενους ή μη, οι οποίοι θέλουν να αποκτήσουν ένα τυπικό προσόν. Εμείς θα εστιάσουμε στους νέους – ISCED 3b,3c- προτρέποντας ωστόσο τις Αρμόδιες Αρχές να λάβουν υπόψη τους ότι θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα και για τους μεγαλύτερους σε ηλικία.

3.3 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕΚ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

Η επαγγελματική Εκπαίδευση /Κατάρτιση αποτελεί κεντρικής σημασίας θέμα για την επίτευξη των στόχων της Διαδικασίας της Λισσαβόνας αλλά και της «Ευρώπης 2020», η οποία αντικαθιστά τη διαδικασία της Λισσαβόνας και αποτελεί την ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανάπτυξη στη δεκαετία που διανύουμε.

Θεμελιώδους σημασίας υπό αυτήν την έννοια αποτελεί και το Ανακοινωθέν της Μπριζ (2010), που περιλαμβάνει ένα πακέτο αντικειμενικών στόχων και δράσεων, οι οποίες στοχεύουν στην ενίσχυση της ποιότητας της Ε.Ε.Κ στην Ευρώπη, καθιστώντας την, περισσότερο προσβάσιμη και σχετική με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Το Ανακοινωθέν της Μπριζ περιλαμβάνει ένα μεσοπρόθεσμο πλάνο το οποίο στοχεύει στην ενθάρρυνση συνεκτικών μέτρων σε επίπεδο κρατών-μελών και προβλέπει και ευρωπαϊκή υποστήριξη για την ευόδωση των εθνικών προσπαθειών.

Σχετικά με τη μαθητεία και τα σχήματα της, το Ανακοινωθέν της Μπριζ υπογραμμίζει: *«Η μάθηση στο χώρο της εργασίας αποτελεί έναν τρόπο για να αναπτύξουν τα άτομα το δυναμικό τους. Το στοιχείο της εργασίας συμβάλει σημαντικά στο να αναπτύξει κάποιος την επαγγελματική ταυτότητά του και για να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση των ατόμων που μπορεί να πιστεύουν ότι απέτυχαν. Η μάθηση στην εργασία επιτρέπει επίσης σε όσους εργάζονται να αναπτύξουν το δυνάμικό τους και παράλληλα να διατηρήσουν την αμοιβή τους. Η σωστή λειτουργία της Ε.Ε.Κ, που επιτρέπει τη μάθηση εντός ή εκτός της εργασίας, σε πλήρη ή σε μερική απασχόληση, μπορεί κατά συνέπεια να ενισχύσει σημαντικά την κοινωνική συνοχή των κοινωνιών μα».*²⁴

Το Ανακοινωθέν της Μπριζ δίνει μεγάλη έμφαση στη σχέση της Ε.Ε.Κ με την αγορά εργασίας, τονίζοντας ότι η απασχολησιμότητα των αποφοίτων της Ε.Ε.Κ θα πρέπει να ενισχυθεί μέσω της συνεργασίας και των συνεταιρισμών μεταξύ κοινωνικών εταίρων, επιχειρήσεων, παρόχων Ε.Ε.Κ και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπηρεσιών απασχόλησης, δημοσιών αρχών, ερευνητικών οργανισμών και άλλων σχετικών «μετόχων», ώστε να διασφαλιστεί ένα καλύτερο ταίριασμα μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας και της ανάπτυξης γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων.

Στο Ανακοινωθέν αναφέρεται ρητά ότι: *«Η μάθηση στο χώρο της εργασίας, που επιτελείται σε σύμπραξη με επιχειρήσεις και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, πρέπει να καταστεί χαρακτηριστικό όλων των κύκλων μαθημάτων της αρχικής ΕΕΚ»*²⁵.

²⁴ Ανακοινωθέν της Μπριζ, βλέπε ειδικότερα σελ.4

²⁵ Ανακοινωθέν της Μπριζ, βλέπε ειδικότερα σελ. 11

Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να υποστηρίξουν την ανάπτυξη της μάθησης σε χώρο εργασίας(οποιοδήποτε τύπο της) και να ενημερώνουν σχετικά με τις εξελίξεις. Επίσης, το μεσοπρόθεσμο πλάνο (2011-2014), περιλαμβάνει δράσεις σε επίπεδο κρατών μελών ώστε οι κυβερνήσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και οι πάροχοι ΕΕΚ να προβούν σε κατάλληλες ενέργειες ώστε: να ενισχυθεί η μάθηση σε χώρο εργασίας, να πολλαπλασιαστούν οι θέσεις μαθητείας, να ενισχυθεί –μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων προϋποθέσεων- η συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων ΕΕΚ και των επιχειρήσεων (κερδοσκοπικών και μη), να υπάρξει πληροφόρηση των ιδρυμάτων ΕΕΚ για την απασχολησιμότητα των αποφοίτων τους, να διατεθούν οι απαραίτητοι πόροι για τη δημιουργία συστημάτων ελέγχου της μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση, να επιλυθούν νομικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στην διακρατική κινητικότητα των μαθητευόμενων, να ενθαρρυνθούν τα επιμελητήρια, οι εργοδοτικές οργανώσεις και άλλοι σχετικοί οργανισμοί ώστε να υποστηρίξουν τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στη μαθητεία καθώς και τη διακρατική κινητικότητα μαθητευόμενων. Οι παραπάνω αντικειμενικοί στόχοι υποστηρίζονται και από μία σειρά εμβληματικών πρωτοβουλιών:

Νεολαία σε κίνηση: Η πρωτοβουλία στοχεύει στην εγκαθίδρυση ενός πλαισίου απασχόλησης για τους νέους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δίνοντας τις γενικές γραμμές των πολιτικών που στοχεύουν στη μείωση της ανεργίας των νέων. Με τη συνεργασία των κρατών-μελών και των κοινωνικών εταίρων θα πρέπει να προωθηθεί η είσοδος των νέων στην αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων μαθητείας ή άλλης επαγγελματικής εμπειρίας και να ενισχυθούν οι προοπτικές εργασίας των νέων με την ενθάρρυνση της κινητικότητας εντός της Ε.Ε. Η επαγγελματική εμπειρία θεωρείται βασική προκειμένου οι νέοι άνθρωποι να αποκτήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω εκείνες τις γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την εργασία. Ως εκ τούτου, οι διάφοροι τύποι μαθητείας θεωρούνται ένα σημαντικό εργαλείο για την σταδιακή ενσωμάτωση των νέων στην αγορά εργασίας.

Η ατζέντα για Νέες δεξιότητες και Δουλειές: Προτείνει δεκατρείς δράσεις οι οποίες θα συνεισφέρουν στη λειτουργία της Ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, θα αυξήσουν την ευελιξία και την ασφάλεια στην απασχόληση, θα παρέχουν κίνητρα για την επένδυση στην Ε.Ε.Κ, θα διασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες και θα διευκολύνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Ειδικότερα τονίζεται ότι οι εργοδότες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν ώστε να συν-επενδύσουν και να συμμετέχουν στις δραστηριότητες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια και την Ε.Ε.Κ. Αυτές οι συνεργασίες/συνεταιρισμοί μπορούν να αναπτύξουν και να εκσυγχρονίσουν τα προφίλ δεξιοτήτων, τα προγράμματα σπουδών και τα προσόντα, και να διευκολύνουν την παροχή εκμάθησης σε χώρο εργασίας, από τη μαθητεία μέχρι τα διδακτορικά σε επιχειρήσεις. Αυτές οι δομημένες συνεργασίες θα μπορούσαν να προσφέρουν τα μέσα για την ανάπτυξη και επέκταση αυτής της διαδραστικότητας.

Επίσης, υπάρχει η Πρωτοβουλία των **Ευκαιριών για Νέους**, η οποία αποτελεί τρόπον τινά τμήμα των πρωτοβουλιών **Νεολαία σε Κίνηση** και **Νέες Δεξιότητες για Νέες Δουλειές**, και στοχεύει στην επιτάχυνση της υλοποίησης του πολιτικού πλαισίου για τη νεολαία, εστιάζοντας ακόμη περισσότερο σε εκείνους τους νέους που έχουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στην αγορά εργασίας. Εδώ επίσης ο βασικός ρόλος της ποιοτικής μαθητείας (και πρακτικής άσκησης) αναγνωρίζεται.

Τέλος και ειδικά για τη **Μαθητεία**, έχουμε τη δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τη Μαθητεία** (παρουσιάστηκε επίσημα τον Ιούλιο του 2013), την **Σύσταση Σχετικά Με Ένα Ποιοτικό Πλαίσιο Για Τις Περιόδους Πρακτικής Άσκησης** και τη **Σύσταση Για Τη Θέσπιση**

Εγγυήσεων Για Τη Νεολαία. Το συνολικό νομικό και πολιτικό οπλοστάσιο υποστηρίζεται και από κοινοτικά κονδύλια.

3.4 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

3.4.1 Γενικά

Στο πρώτο μέρος της μελέτης ασχοληθήκαμε ειδικότερα με τα κριτήρια διασφάλισης της ποιότητας στα προγράμματα σπουδών Α.Ε.Ε.Κ. Εκεί παρουσιάσαμε τις προτάσεις μας για τη διασφάλιση της ποιότητας, θεωρώντας ως δεδομένη την ενσωμάτωση κάποιου τύπου μαθητείας στο πρόγραμμα σπουδών της Ε.Ε.Κ (ειδικότερα της Αρχικής Ε.Ε.Κ). Θεωρούμε δε ότι και η μεθοδολογία που παρουσιάσαμε για την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών είναι απολύτως συμβατή με την πρακτική της μαθητείας.

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τις προτάσεις μας για τη διασφάλιση της ποιότητας στα προγράμματα ή σχήματα μαθητείας, εκφράζοντας παράλληλα την εκτίμηση, ότι οι προτάσεις αφορούν συνολικά σε ένα σύστημα μαθητείας, στην ποιότητα σε όλες τις φάσεις του, από το σχεδιασμό μέχρι την αξιολόγηση και αναθεώρησή του. Ως εκ τούτου, στόχος μας είναι να προσφέρουμε μία εργαλειοθήκη για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού συστήματος μαθητείας.

Η συνολική ποιότητα των προγραμμάτων μαθητείας αποτελεί ουσιαστικά ένα άθροισμα των παρακάτω:

- της ποιότητας του παρόχου/ιδρύματος Ε.Ε.Κ,
- της ποιότητας της επιχείρησης (ειδικότερα των υποδομών και των εκπαιδευτών της επιχείρησης),
- της ποιότητας του πλαισίου της μαθητείας και του εκπαιδευόμενου

Επί της ουσίας, υπάρχουν δύο θέματα σχετικά με την ποιότητα των προγραμμάτων μαθητείας: η ποιότητα της μάθησης σε χώρο εργασίας (περιεχόμενο, καθοδήγηση (συμβουλευτική), αξιολόγηση) και η ποιότητα της σύνδεσης μεταξύ του χώρου εργασίας (ως χώρου μάθησης) και του εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Αν και θα εντρυφήσουμε στη συνολικότερη ποιότητα, τα σημαντικότερα κριτήρια/δείκτες της ποιότητας των προγραμμάτων μαθητείας παραμένουν ιδίως, τα εξής:

- Το ποσοστό των εκπαιδευόμενων που απορροφάται από την αγορά εργασίας
- Το ποσοστό των εκπαιδευόμενων που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους
- Το ποσοστό των εκπαιδευόμενων που συνεχίζουν τις σπουδές τους σε ανώτερο επίπεδο
- ο βαθμός ικανοποίησης εκπαιδευόμενων και εργοδοτών από τις αποκτηθείσες Γνώσεις-Δεξιότητες-Ικανότητες
- ο χρόνος που μεσολαβεί από την ολοκλήρωση των σπουδών έως την ασφαλή πρόσληψη
- το ποσοστό συμμετοχής ευπαθών κοινωνικών ομάδων

- το ποσοστό ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους
- τα ποσοστά διαρροής (αναλογικά με το είδος (ευπαθής κοινωνική ομάδα ή όχι) των εκπαιδευόμενων)
- Η τεκμηριωμένη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο σύνολο του εγχειρήματος

Ως εκ τούτου, οι κρατικές αρχές θα πρέπει να διασφαλίζουν την επαρκή παροχή θέσεων μαθητείας, να υποστηρίζουν το διάλογο και την επικοινωνία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, να διασφαλίζουν την ποιότητα όλων των προγραμμάτων μαθητείας και παράλληλα να εκσυγχρονίζουν τις διαδικασίες για τα νέα προγράμματα μαθητείας. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να εστιάζουν στην ποιότητα και να υποστηρίζουν τη δημιουργία και την προσφορά θέσεων μαθητείας. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εστιάζουν στις δεξιότητες των εκπαιδευτών, να παρέχουν περισσότερες θέσεις μαθητείας, να συνεργάζονται με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και να εστιάζουν στον μαθητευόμενο. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν στενή επαφή με τους εκπαιδευτές και τις επιχειρήσεις και να εστιάζουν στον εκπαιδευόμενο. Οι μαθητευόμενοι θα πρέπει να είναι ενεργοί και να υποστηρίζονται στην κατανόηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους. Τέλος η έρευνα θα πρέπει να εστιάζει στην δημιουργία κινήτρων για τις επιχειρήσεις ώστε να προσφέρουν θέσεις μαθητείας, σε καλές πρακτικές συνεργασίας μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών και στην εσωτερική οργάνωση της διασφάλισης της ποιότητας των προγραμμάτων μαθητείας.

3.4.2 Παράγοντες επιτυχίας του συστήματος Μαθητείας

Συστημικό επίπεδο

Η ενσωμάτωση της μάθησης σε χώρο εργασίας στο εκπαιδευτικό σύστημα/διασφάλιση της διαπερατότητας του συστήματος: Αναμφισβήτητα αποτελεί την πρώτη προϋπόθεση επιτυχίας. Η μάθηση σε χώρο εργασίας, και πιο συγκεκριμένα η μαθητεία, πρέπει να είναι ελκυστική για τους εκπαιδευόμενους και τους εργοδότες και για να γίνει κάτι τέτοιο θα πρέπει να επιτρέπει την πρόσβαση σε πρόσθετη, συνεχιζόμενη και πιο προηγμένη Ε.Ε.Κ ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση²⁶. Το προσόν θα πρέπει να εντάσσεται στο ευρύτερο σύστημα (και να συνδέεται με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων). Επίσης, για ένα δεδομένο πρόγραμμα μαθητείας, είναι απαραίτητη η αλληλοσυμπλήρωση και σαφής διατύπωση των μαθησιακών στόχων τόσο στο χώρο εργασίας όσο και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο: Εξαιτίας της «μεικτής» κατάστασης των προγραμμάτων μαθητείας, όπου ο μαθητευόμενος είναι ταυτόχρονα εκπαιδευόμενος και εργαζόμενος, είναι αναγκαία η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο θα αποσαφηνίζει τις ευθύνες, υποχρεώσεις, και τα δικαιώματα κάθε μέρους. Θα πρέπει να εξειδικεύει την κατάσταση του εκπαιδευόμενου, την αμοιβή ή άλλα επιδόματα (εάν υπάρχει κάτι τέτοιο),

²⁶ Ως προς αυτό το σημείο δε, η παρούσα μελέτη κρίνει ανεπαρκές το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο (ν.4186/2013) καθώς τόσο για τις ΣΕΚ όσο και για τα ΙΕΚ δεν υπάρχει κάποια πρόβλεψη δυναμικής κινητικότητας, κάθετης ή οριζόντιας.

καθώς και τις υποχρεώσεις του εργοδότη και του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Η ύπαρξη ενός ρυθμιστικού πλαισίου προστατεύει τα εμπλεκόμενα μέρη και επικεντρώνεται σε²⁷:

- Ότι οι εργοδότες δεν χρησιμοποιούν τους μαθητευόμενους για να αντικαταστήσουν κανονικούς εργαζόμενους. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση οι μαθητευόμενοι να λειτουργούν ως προσλήψεις, με ευνοϊκότερους όρους για τους εργοδότες.
- Το γραφειοκρατικό βάρος των επιχειρήσεων δεν είναι μεγάλο, διότι κάτι τέτοιο συνήθως λειτουργεί ως αντικίνητρο στη συμμετοχή τους σε προγράμματα μαθητείας.
- Την σαφή οριοθέτηση των υποχρεώσεων ως προς την ανάπτυξη των επαγγελματικών προδιαγραφών και των μαθησιακών στόχων και αποτελεσμάτων.
- Την ανάπτυξη των προγραμμάτων σπουδών και των σχεδίων μάθησης.
- Τη διασφάλιση της ποιότητας, την αξιολόγηση και αναθεώρησή της.
- Τη δημόσια δαπάνη και επιχορήγηση και τους όρους χρήσης της.

Κάποια μέτρα/εργαλεία για τη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας της μάθησης σε χώρο εργασίας είναι αναγκαία και αποτελούν τμήμα του ρυθμιστικού πλαισίου. Μπορούν να βασίζονται σε διάφορες προσεγγίσεις, από την αυτοαξιολόγηση έως την εξωτερική διασφάλιση της ποιότητας (όταν δηλαδή η ύπαρξη και χρησιμοποίηση κατάλληλων διαδικασιών επαληθεύεται από ένα εξωτερικό Οργανισμό).

Τα εξωτερικά μέτρα διασφάλισης της ποιότητας είναι ένας μηχανισμός λογοδοσίας και διασφαλίζουν ότι οι εργοδότες που παρέχουν θέσεις μαθητείας συμμορφώνονται με κάποιους ελάχιστους κανόνες. Επίσης, διασφαλίζουν ότι τόσο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όσο και οι εργοδότες διαθέτουν διαδικασίες που τους επιτρέπουν να σχεδιάζουν, να υλοποιούν και να αξιολογούν την μαθητεία, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Συγκριτικά με τους μηχανισμούς διασφάλισης της ποιότητας που αφορούν αποκλειστικά στο σχολικό περιβάλλον, καλύπτουν και την μάθηση στο χώρο εργασίας (κάτι που είναι ευνόητο, καθώς οι σχέσεις ανάμεσα στο κράτος και την δημοσίως χρηματοδοτούμενη σχολική μονάδα είναι διαφορετική από τη σχέση με τον εργοδότη). Σε κάποιες χώρες οι εργοδότες που παρέχουν θέσεις μαθητείας πρέπει να εγκρίνονται από κάποια Αρχή προκειμένου να «δεχτούν» εκπαιδευόμενους (αυτή η έγκριση μπορεί να πάρει τη μορφή της διαπίστευσης). Η διαπίστευση των εργοδοτών χρησιμοποιείται συνήθως για τον έλεγχο των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού από την άποψη υγιεινής και ασφάλειας, της παιδαγωγική και επαγγελματική καταλληλότητα των εκπαιδευτών και, γενικότερα, της συνολικής ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Εκτός βέβαια από τη μαθητεία και η πρακτική άσκηση, χρειάζεται ένα σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο, δεδομένου ότι εξαιτίας της συντομότερης- σε σχέση με τη μαθητεία- χρονικής

²⁷Εκτός από το θεσμικό πλαίσιο, όπου οι προδιαγραφές και τα προαπαιτούμενα για τη μαθητεία, εγγράφονται στη νομοθεσία, είναι δόκιμο οι κυβερνήσεις, μέσω των αρμοδίων οργανισμών ή υπηρεσιών, να δημοσιεύουν και κατευθυντήριες γραμμές για την περαιτέρω υποστήριξη των ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων. Συνήθως, τέτοιου είδους έγγραφα καλύπτουν διάφορα στάδια της μάθησης στο χώρο εργασίας (το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την αξιολόγηση) και οδηγίες για την αυτοαξιολόγηση των ιδρυμάτων και των εργοδοτών.

διάρκειας της πρακτικής άσκησης, οι εργοδότες μπορεί να θεωρήσουν ότι δε χρειάζεται να δώσουν μεγάλη σημασία στον εκπαιδευόμενο²⁸.

Ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων: Η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της σύνδεσης της μαθητείας με την αγορά εργασίας και τις ανάγκες της. Διασφαλίζει, τρόπον τινά, την αναγνώριση μελλοντικών απαιτήσεων σε δεξιότητες, καθώς και ότι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων σε όλο το φάσμα της οικονομίας αντιστοιχεί στις απαιτήσεις. Οι εκπαιδευτικές/επαγγελματικές προδιαγραφές πρέπει να ανανεώνονται τακτικά και ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων μπορεί να συμβάλλει στην όλη διαδικασία. Η συνεργασία τους με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δύναται να μεγιστοποιήσει τις ευκαιρίες μαθητείας²⁹. Προκειμένου η μαθητεία να αποτελέσει ένα ενσωματωμένο στοιχείο της Ε.Ε.Κ και οι εργοδότες να συμμετάσχουν σε αυτή ποικιλοτρόπως, είναι αναγκαίο να υπάρχει δομή όπου να διασφαλίζεται η εκπροσώπησή τους. Σε χώρες όπου η μαθητεία είναι ιδιαίτερος ανεπτυγμένη, η παρουσία και ο διαμερισμός των υποχρεώσεων τόσο των κοινωνικών εταίρων γενικότερα, όσο και των εργοδοτών ειδικότερα, διασφαλίζεται.

Κίνητρα για τη συμμετοχή των εργοδοτών στη μαθητεία: Για να υπάρχει μαθητεία, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να προσφέρουν αντίστοιχες θέσεις και να επιθυμούν να συνεργάζονται με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, άρα να υπάρχει η σωστή αναλογία δαπάνης-οφελών. Αναμφισβήτητη αυτή η αναλογία επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, π.χ. από τη διάρκεια της εκπαίδευσης στο χώρο της επιχείρησης, από τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό και τα υλικά που απαιτούνται για τη μαθησιακή διαδικασία, από τις ρυθμίσεις των αμοιβών, των επιδομάτων ή των εργοδοτικών εισφορών κ.ά. Ως εκ τούτου είναι απαραίτητο το ρυθμιστικό πλαίσιο να αποσαφηνίζει τα κίνητρα για τους εργοδότες. Τα κίνητρα μπορεί να είναι οικονομικά, π.χ. επιδοτήσεις των θέσεων μαθητείας, αλλά και μη οικονομικά, όπως λ.χ. συγκεκριμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες (π.χ. υποστήριξη γύρω από τα γραφειοκρατικά).

Αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων: θεωρούμε ότι αυτή η παράμετρος προσιδιάζει ιδιαίτερος στην ελληνική περίπτωση, καθώς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις γενικότερα, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις όταν εμπλέκονται σε

²⁸ Βλέπε **Σύσταση Σχετικά Με Ένα Πλαίσιο Ποιότητας Για Τις Περιόδους Πρακτικής Άσκησης** όπου προτείνονται ειδικότερα τα εξής:

1. Σύναψη γραπτής συμφωνίας για την πρακτική άσκηση
2. Μαθησιακοί και εκπαιδευτικοί στόχοι
3. Συνθήκες εργασίας που εφαρμόζονται στους ασκούμενους
4. Δικαιώματα και υποχρεώσεις
5. Εύλογη διάρκεια
6. Δέουσα αναγνώριση της πρακτικής άσκησης
7. Απαιτήσεις διαφάνειας
8. Διασυννοριακή πρακτική άσκηση

²⁹ Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την ελληνική περίπτωση. Δεδομένου ότι το μνημόνιο όξυνε τις σχέσεις μεταξύ κράτους και κοινωνικών εταίρων, σε μία κατάσταση που έτσι κι αλλιώς και προ μνημονίου μπορεί να θεωρηθεί προβληματική, λόγω της απουσίας εποικοδομητικού διαλόγου που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή τους αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Και εδώ το θεσμικό πλαίσιο κρίνεται ανεπαρκές. Η υποχρεωτική συμμετοχή τους σε επιτροπές που συνεδριάζουν ελάχιστα, καθώς και το περιορισμένο φάσμα αρμοδιοτήτων τους δεν θεωρούμε ότι διασφαλίζει τις προϋποθέσεις συμμετοχικότητας.

προγράμματα μαθητείας, καθώς διαθέτουν λιγότερο ανθρώπινο δυναμικό από τις μεγάλες επιχειρήσεις, περιορισμένους πόρους και, συνήθως, όχι μεγάλη γνώση και τριβή με το σχετικό ρυθμιστικό και γραφειοκρατικό πλαίσιο. Η ύπαρξη δομών (οργανισμών ή άλλων) που παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δύναται να διευκολύνει το έργο τους και να τις εντάξει δυναμικά σε προγράμματα μαθητείας.

Παροχή στοχευμένης υποστήριξης σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες: Όσοι εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, ή οι νέοι που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, οι μετανάστες, όσοι έχουν χαμηλά προσόντα, τα άτομα με προβληματικό κοινωνικό υπόβαθρο, χρειάζονται συνήθως πρόσθετη στήριξη ή μάθηση προκειμένου να λάβουν μέρος σε προγράμματα μαθητείας. Συνήθως, οι επιχειρήσεις διευρωπαϊκά παραπονούνται για το χαμηλό επίπεδο των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Ως εκ τούτου, η ύπαρξη μεταβατικών μέτρων που διευκολύνουν την ισότιμη πρόσβαση στην ΑΕ.Ε.Κ και ειδικότερα στα προγράμματα μαθητείας, των νέων με τα χαρακτηριστικά που προαναφέραμε, είναι δόκιμη. Συνήθως οι νέοι αυτοί χρειάζονται υποστήριξη για την ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων (πρακτικών και θεωρητικών). Η **Σύσταση για τη Θέσπιση Εγγυήσεων για τη Νεολαία** ρητά παροτρύνει τα κράτη-μέλη να παράσχουν στους νέους μέχρι εικοσιπέντε(25) ετών καλής ποιότητας εργασία, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, θέση μαθητείας ή πρακτικής άσκησης, σε χρονικό διάστημα τεσσάρων (4) μηνών από τη στιγμή που μένουν άνεργοι ή εγκαταλείπουν την τυπική εκπαίδευση.

Διασφάλιση της υγιεινής και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας: Η τοποθέτηση των μαθητευόμενων σε κατάλληλα και ασφαλή μαθησιακά περιβάλλοντα είναι μέρος της διαδικασίας διασφάλισης της ποιότητας. Ως εκ τούτου, η αυστηρή προσήλωση στους κανονισμούς υγιεινής και ασφάλειας είναι ουσιώδης. Θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι προδιαγραφές υγιεινής και ασφάλειας είναι γνωστές στους μαθητευόμενους, καθώς και κατάλληλη επιτήρησή τους στο χώρο εργασίας. Οι αρμόδιοι για την υγιεινή και ασφάλεια θα πρέπει να είναι οι κατάλληλοι για αυτό το καθήκον. Δεδομένου ότι οι μαθητευόμενοι είναι νέοι στο χώρο εργασίας (συνήθως τουλάχιστον), η εκπαίδευση στην υγιεινή και ασφάλεια θα πρέπει να αποτελεί τμήμα της συνολικότερης εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας. Θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τους σχετικούς κανονισμούς και ρυθμίσεις αλλά και για τα καθήκοντα που απορρέουν από το πλαίσιο (και που συνήθως είναι δεσμευτικά τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους εργοδότες). Εδώ θα θέλαμε να παρατηρήσουμε ότι ο μαθητευόμενος στην ουσία, έχει ένα υβριδικό status (είναι ταυτόχρονα μαθητής και εργαζόμενος). Συνεπώς, χρειάζεται ένα ξεκάθαρο νομικό πλαίσιο γύρω από την υγιεινή και ασφάλεια, το οποίο θα πρέπει να «προστατεύει» όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (τον εργοδότη, το εκπαιδευτικό ίδρυμα και φυσικά τον μαθητευόμενο).

3.4.3 Ποιότητα Προσόντων και μαθησιακής διαδικασίας

Προδιαγραφές που καλύπτουν ευρύ φάσμα Γνώσεων-Δεξιοτήτων-Ικανοτήτων: Η καλής ποιότητας μαθητεία σχετίζεται με ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και, σε συνδυασμό με το αμιγώς σχολικό πρόγραμμα, καταλήγει σε ένα ολοκληρωμένο επαγγελματικό προφίλ και στην πλήρη κατανόηση, από τους εκπαιδευόμενους, ενός επαγγελματικού πεδίου. Αυτή η

κατανόηση είναι απαραίτητη προκειμένου οι άνθρωποι να προσαρμόζονται στις όποιες αλλαγές, είτε αυτές αφορούν σε τεχνολογικές ή διαδικαστικές αλλαγές, είτε στην εξαφάνιση κάποιων καθηκόντων και στην ανάδυση νέων. Η ενεργός συμμετοχή και εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων στον καθορισμό αυτών των προδιαγραφών αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα ποιότητας και είναι πολύ ανεπτυγμένη στα επιτυχημένα δυϊκά συστήματα. Το εύρος των γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων που προκύπτουν από τις επαγγελματικές και εκπαιδευτικές προδιαγραφές πρέπει να καλύπτει ολιστικά το επάγγελμα και να δημιουργεί τις βάσεις τόσο για την άμεση μετάβαση στην εργασία όσο και για μελλοντικές εξελίξεις. Εκτός λοιπόν από συγκεκριμένες επαγγελματικές δεξιότητες, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να αποκτούν και βασικές δεξιότητες.

Προσφορά ποικίλων ευκαιριών μαθητείας: Είναι απαραίτητο, εφόσον μιλάμε για προγράμματα μαθητείας, στα οποία ο μαθητευόμενος περνάει μεγάλο χρόνο στην επιχείρηση, να του προσφέρονται ποικίλες και πλούσιες ευκαιρίες μάθησης, ώστε να αναπτύσσονται οι απαραίτητες γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες που θα τους κάνουν πλήρεις επαγγελματίες. Μία εκπαίδευση πολύ στενή ή υπερβολικά συνδεδεμένη με μία συγκεκριμένη εταιρία περιορίζει τις ευκαιρίες προόδου και αλλαγής πορείας (είτε επαγγελματικής είτε εκπαιδευτικής). Οι εκπαιδευόμενοι χρειάζονται έκθεση σε ευρύ φάσμα καταστάσεων και καθηκόντων, άρα το πρόγραμμα σπουδών μαθητείας θα πρέπει να καθορίζει ένα επαρκές πλέγμα γνώσεων-δεξιοτήτων-ικανοτήτων (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι βασικές δεξιότητες). Υπό αυτήν την έννοια, οι εκπαιδευτικές συμμαχίες και η τοποθέτηση σε διάφορες επιχειρήσεις διασφαλίζει την έκθεση του εκπαιδευόμενου σε πολλαπλά περιβάλλοντα εργασίας και την εξοικείωση του με διαφορετικές τεχνολογίες και διαδικασίες. Επίσης βοηθητικές είναι και οι καινοτόμες μέθοδοι διδασκαλίας και αξιολόγησης.

Σαφής καθορισμός των μαθησιακών στόχων και αποτελεσμάτων κατά την μάθηση στο χώρο εργασίας: Κάθε περίοδος μάθησης σε χώρο εργασίας θα πρέπει να έχει έναν καθαρό παιδαγωγικό σκοπό, καθορισμένα μαθησιακά αποτελέσματα και συγκεκριμένους στόχους, που θα πρέπει να είναι γνωστά τόσο από τον εκπαιδευόμενο όσο και από τον εργοδότη. Η ξεκάθαρη διάρθρωση των περιόδων μάθησης στο χώρο εργασίας και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας, ειδικότερα από την άποψη του εκπαιδευόμενου. Ένα πρόγραμμα σπουδών που βασίζεται σε μαθησιακά αποτελέσματα, διευκολύνει τόσο τους εκπαιδευόμενους όσο και τους εργοδότες στην αναγνώριση των προσδοκώμενων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων που πρέπει να αποκτηθούν. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η σαφής κατανόηση της μεθόδου αξιολόγησης που θα χρησιμοποιηθεί καθώς του τρόπου με τον οποίο θα αξιολογηθεί και θα αποτιμηθεί η συνολικότερη μάθηση στην εργασία³⁰. Ειδικότερα ως

³⁰ Θα θέλαμε να αναλύσουμε περαιτέρω τον όρο «ξεκάθαρη διάρθρωση μεταξύ περιόδων μάθησης στο χώρο εργασίας και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα». Πρόκειται αναμφισβήτητα για μια δραστηριότητα η οποία απαιτεί εξονυχιστικό σχεδιασμό και αποτελεσματικό συντονισμό. Η υιοθέτηση συγκεκριμένων προσεγγίσεων δύναται να βοηθήσει στον αποτελεσματικό σχεδιασμό και συντονισμό της όλης διαδικασίας. Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας προκύπτουν δύο βασικά παραδείγματα: α) τα εξατομικευμένα μαθησιακά πλάνα και β) οι υποχρεωτικές επισκέψεις και συναντήσεις μεταξύ ιδρύματος και επιχείρησης:

προς την αξιολόγηση προτείνουμε τη συνεχή, ποικιλόμορφη αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων και την ύπαρξη τελικών εξετάσεων. Επισημαίνουμε δε ότι η αξιολόγηση δεν πρέπει να περιορίζεται στην αξιολόγηση της γνώσης αλλά θα πρέπει να εστιάζει στις συνολικές δεξιότητες. Κατά συνέπεια, είναι δόκιμος ένας συνδυασμός γραπτής και πρακτικής εξέτασης κατά το τελικό στάδιο. Τέλος, προτείνουμε τη μεικτή αξιολόγηση (δηλαδή τη συμμετοχή εκπροσώπων από τον κόσμο της εργασίας και από τον κόσμο της εκπαίδευσης).

Προετοιμασία και υποστήριξη των εκπαιδευόμενων: Οι εκπαιδευόμενοι χρειάζονται προετοιμασία και υποστήριξη προκειμένου να βρουν την επιχείρηση που θα τους εκπαιδεύσει. Συνήθως, οι εργοδότες προτιμούν εκπαιδευόμενους με συγκεκριμένες δεξιότητες και στάσεις. Η άνιση συμμετοχή και τα ποσοστά επιτυχίας ανάμεσα σε εκπαιδευόμενους με διαφορετικά χαρακτηριστικά αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στις περισσότερες χώρες όπου εφαρμόζεται η μαθητεία. Η μαθητεία θα πρέπει να είναι προσβάσιμη σε όλους, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα ή την ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών ή αναπηρίας. Η συμβουλευτική καριέρας είτε από το σχολείο είτε από κάποιον άλλο οργανισμό, μπορεί να βοηθήσει. Αναμφισβήτητα λοιπόν, όσοι

α) Ένα αποτελεσματικό εξατομικευμένο μαθησιακό πλάνο αποτελεί το κλειδί για τη διασφάλιση της ποιότητας της μαθησιακής εμπειρίας και χρησιμεύει ως σχεδιαστικό εργαλείο το οποίο καθορίζει τους συνολικούς μαθησιακούς στόχους και τα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος εκπαίδευσης για το μαθητή. Στο μαθησιακό πλάνο θα πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια ο τρόπος επίτευξης των μαθησιακών στόχων (με την ταυτόχρονη αναγνώριση ότι αυτοί οι μαθησιακοί στόχοι μπορούν να τροποποιηθούν κατά την εξέλιξη της μάθησης). Δεν πρέπει επομένως να θεωρείται ως πρόσθετη γραφειοκρατία (που αντιγράφει πληροφορίες που υπάρχουν αλλού), αλλά ως εργαλείο που καθιστά σαφή στον εκπαιδευόμενο και τον εργοδότη τη φύση της προτεινόμενης και παρεχόμενης μάθησης. Έτσι, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως τμήμα της αξιολόγησης της πρόοδου του εκπαιδευόμενου. Σε κάθε περίπτωση οι οποιοσδήποτε αλλαγές θα πρέπει να είναι γνωστές (και ιδανικά συμφωνημένες) με τον εκπαιδευόμενο και όποιον άλλο εμπλεκόμενο (τον εργοδότη ή/και το εκπαιδευτικό ίδρυμα). Τα εξατομικευμένα μαθησιακά πλάνα αφορούν αυστηρά τον εκπαιδευόμενο, τα χρησιμοποιεί ως ένα αρχείο καταγραφής των μαθησιακών σκοπών, των επιτευγμάτων και για να δημιουργεί τις συνδέσεις μεταξύ διαφορετικών τμημάτων της μαθησιακής διαδικασίας. Συχνά σχεδιάζεται προκειμένου να παράσχει λεπτομέρειες για τον τόπο και τον τρόπο που θα λάβει χώρα η μάθηση, μαζί με λεπτομέρειες για τα μαθησιακά αποτελέσματα που πρέπει να επιτευχθούν (βοηθώντας τον εκπαιδευόμενο στο να τα καταγράψει). Η μορφή και περιεχόμενό τους πρέπει να περιλαμβάνουν κατ'ελάχιστο λεπτομέρειες σχετικές με:

- Απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και τη χρονική περίοδο μέσα στην οποία θα πρέπει να επιτευχθούν,
- Την εκπαίδευση που θα λάβει ο εκπαιδευόμενος, που και πώς θα υλοποιηθεί και το σχεδιασμό της, ποιος την παρέχει και τι υποστήριξη θα υπάρχει,
- Τις μεθόδους εκπαίδευσης (τόσο στο χώρο εργασίας όσο και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα)
- Τον τρόπο συντονισμού της εκπαίδευσης στο ίδρυμα και στο χώρο εργασίας,
- Τους κανονισμούς αξιολόγησης και βαθμολόγησης του εκπαιδευόμενου,

β) Η επίσκεψη του εκπαιδευόμενου στο χώρο εργασίας, είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αποτελεσματικής διασύνδεσης της μάθησης στο εκπαιδευτικό ίδρυμα με τη μάθηση στο χώρο στο χώρο εργασίας. Βοηθούν τους εκπαιδευόμενους στο να συζητήσουν την πρόοδο τους, να παρουσιάσουν τη δουλειά τους, αλλά και να συζητήσουν τα όποια προβλήματα. Η τακτικές επισκέψεις δίνουν στον εκπαιδευόμενο την αίσθηση της υποστήριξης αλλά και στον εργοδότη την ευκαιρία να συζητήσει την πρόοδο του εκπαιδευόμενου.

ασχολούνται με την καθοδήγηση και τη συμβουλευτική θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύονται.

Βέβαια, η συμβουλευτική και η καθοδήγηση δεν περιορίζονται μόνο σε όσους παρουσιάζουν κάποια προβλήματα στο να βρουν θέσεις μαθητείας. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι χρειάζονται υποστήριξη, κατά συνέπεια η ύπαρξη μηχανισμών ή οργανισμών που είναι επιφορτισμένοι με το σωστό ταίριασμα των εκπαιδευόμενων με τις προσφερόμενες θέσεις μαθητείας αποτελεί τη σωστή προσέγγιση προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικές μαθησιακές εμπειρίες. Η χρήση των νέων τεχνολογιών μπορεί να βοηθήσει σημαντικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η δικτύωση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τοπικών επιχειρήσεων: Σε όλους τους τύπους μαθητείας (και γενικότερα όταν αναφερόμαστε στην μάθηση σε χώρο εργασίας), τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να διατηρούν επαφές με τις τοπικές επιχειρήσεις. Ανεξάρτητα από το εάν ο εκπαιδευόμενος είναι αυτός που θα αποφασίσει τελικά για το ποια θέση μαθητείας είναι η κατάλληλη γι'αυτόν, το σχολείο πρέπει να υποστηρίζει την όλη διαδικασία. Η δικτύωση με τις τοπικές επιχειρήσεις βοηθά το σχολείο να αποκτήσει άποψη για την καταλληλότητά τους να φιλοξενήσουν εκπαιδευόμενους και συμβάλλει στη διασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης στις επιχειρήσεις εκπαίδευσης/κατάρτισης.

4. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ενότητας, έγινε η επιλογή για την συνοπτική παρουσίαση τριών χωρών, μία εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστραλία), για την οποία υπάρχουν πρόσφατα στοιχεία και επιπλέον ανήκει στις G20, και δύο Ευρωπαϊκές, τη Γερμανία, καθώς αποτελεί την κατεξοχήν χώρα του ευρύτερα γνωστού δυϊκού μοντέλου και τη Δανία, η οποία είναι από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εφαρμόζει τη μαθητεία σε όλα τα προγράμματα Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης/Κατάρτισης και ενσωματώνει ρητά το Κοινό μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας και τους δείκτες της Σύστασης για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Αυστραλία

Ο θεσμός της μαθητείας είναι πολύ ισχυρός στην Αυστραλία, και είναι γενικά αποδεκτός από την κοινωνία. Για κάποια μάλιστα επαγγέλματα είναι υποχρεωτική η μαθητεία, διότι χωρίς τη συμπλήρωσή της δεν δίνεται άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Ωστόσο, η μαθητεία σε σχολικό επίπεδο, προσφάτως άρχισε να αναπτύσσεται, διότι η μαθητεία στην Αυστραλία απαιτεί ως προϋπόθεση το να είναι κάποιος εργαζόμενος και απευθυνόταν κατά συνέπεια σε μεγαλύτερες, της σχολικής, ηλικίες. Αυτή η εξέλιξη είχε ως συνέπεια τη δημιουργία νέων τμημάτων στα Πολιτειακά Γραφεία Εκπαίδευσης και την αυξημένη ζήτηση καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με εξειδίκευση σε επαγγελματικού τύπου μαθήματα. Αν και οι κοινωνικοί εταίροι (εκπρόσωποι εργοδοτών και εργαζομένων) μετέχουν σε όλες τις συζητήσεις για το σύστημα μαθητείας, το σύστημα ουσιαστικά ελέγχεται από το τμήμα της Κοινοπολιτείας (Κεντρικό Κράτος) και τα αντίστοιχα τμήματα των Πολιτειών. Η ποιότητα των προσόντων και της παρεχόμενης εκπαίδευσης ρυθμίζεται από το Συμβούλιο Ποιότητας Δεξιοτήτων.

Η ύπαρξη πολλών δημοσίων και ιδιωτικών παρόχων, καθώς και ενδιάμεσων σωμάτων καθιστά το σύστημα μαθητείας πολύπλοκο. Ουσιαστικά οι κυρίαρχοι παίκτες του συστήματος είναι: α) Η Ομάδα των Εκπαιδευτικών Οργανισμών (GTOs) και τα Αυστραλιανά Κέντρα Μαθητείας. Η Ομάδα των Εκπαιδευτικών Οργανισμών λειτουργεί ως ενδιάμεσος εργοδότης των μαθητευόμενων, που στη συνέχεια τους «δανείζει» στις επιχειρήσεις. Ουσιαστικά βοηθά τις επιχειρήσεις ως προς το γραφειοκρατικό μέρος της όλης διαδικασίας και τους απαλλάσσει από το πρόβλημα της μακράς πρόσληψης ενός μαθητευόμενου. Συνήθως είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και σχετίζονται με επαγγελματικούς κλάδους. Τα Αυστραλιανά Κέντρα Μαθητείας, ιδρύθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του '90, με σκοπό τη διαφήμιση της μαθητείας στις επιχειρήσεις και τους δυνητικούς μαθητευόμενους. Διαχειρίζονται τη διαδικασία της σύναψης συμφωνίας και την χορήγηση των επιδομάτων/κινήτρων. Διαχειρίζονται επίσης και τις σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και μαθητευόμενων, προωθώντας τα παράπονα στην αρμόδια υπηρεσία. Η παροχή της δυνατότητας στα Κέντρα Μαθητείας να εγκρίνουν τη δυνατότητα επιχειρήσεων να παρέχουν εκπαίδευση, είναι υπό συζήτηση αυτήν την εποχή.

Η δημόσια Ε.Ε.Κ παρέχεται από 58 Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (TAFE). Υπάρχουν όμως και γύρω στους 4.000 ιδιωτικοί πάροχοι εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση διαρκεί συνήθως τρία με τέσσερα χρόνια (αν και για κάποια επαγγέλματα είναι μικρότερης διάρκειας). Η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης οδηγεί στην απόκτηση επαγγελματικού προσόντος. Οι μαθησιακοί στόχοι αποτυπώνονται στα λεγόμενα Πακέτα Εκπαίδευσης, τα οποία καταρτίζονται από τα Συμβούλια Ικανοτήτων, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα εγκρίνονται από το Συμβούλιο Επαγγελματικών Προδιαγραφών. Τα Πακέτα Εκπαίδευσης είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο. Αν και η εναλλαγή μεταξύ μάθησης στο χώρο εργασίας με τη μάθηση σε εκπαιδευτικό ίδρυμα συνίσταται, δεν υπάρχει ωστόσο κάποια υποχρεωτικού χαρακτήρα ρύθμιση. Επίσης η ποιότητα του συστήματος αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων είναι αμφιλεγόμενη. Τέλος το σύστημα χαρακτηρίζεται από υψηλή διαρροή (λίγο πάνω από το 50% του συνόλου των μαθητευόμενων ολοκληρώνει τη μαθητεία). Ωστόσο λόγω του τρόπου με τον οποίο είναι ρυθμισμένη η αγορά εργασίας στην Αυστραλία, όπου είναι σχετικά εύκολη η εύρεση εργασίας και υπάρχει και ισχυρό σύστημα επιδοτήσεων για ανέργους, η υψηλή διαρροή του συστήματος μαθητείας δεν θεωρείται μεγάλο πρόβλημα. Το Αυστραλιανό σύστημα μαθητείας, συμπερασματικά, χαρακτηρίζεται από υψηλή συμμετοχή των επιχειρήσεων και ευέλικτα συστήματα μάθησης, αλλά η συνολική του ποιότητα και η στρατηγική διασφάλιση της ποιότητας χαρακτηρίζονται ως προβληματικά στοιχεία.

Γερμανία

Στη Γερμανία, το εθνικό σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, προσφέρει στους νέους ανθρώπους ευρεία επιλογή διάφορων μαθησιακών διαδρομών, οι οποίες οδηγούν σε αντίστοιχους τίτλους σπουδών. Το ευρέως γνωστό δυϊκό σύστημα αποτελεί τον πυρήνα του Γερμανικού συστήματος ΑΕ.Ε.Κ καθώς το 86% περίπου εγγράφεται σε αυτό (με το υπόλοιπο 14% να παρακολουθεί βασισμένη στο σχολείο ΑΕ.Ε.Κ).

Ο σκοπός του δυϊκού συστήματος είναι να παράσχει ευρεία επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τις απαραίτητες δεξιότητες για την άσκηση ενός επαγγέλματος. Η Ε.Ε.Κ λαμβάνει χώρα στα πλαίσια ενός συμβολαίου (ιδιωτικού δικαίου) μεταξύ του εκπαιδευόμενου και της επιχείρησης. Ο μαθητευόμενος εκπαιδύεται στην επιχείρηση για τρεις (3) με τέσσερις (4) μέρες εβδομαδιαίως και στο εκπαιδευτικό ίδρυμα για δύο (2) μέρες εβδομαδιαίως. Η εκπαίδευση συνήθως διαρκεί τρία (3) χρόνια (αν και για κάποια επαγγέλματα απαιτεί μόνο δύο (2) χρόνια). Η μαθητεία συνήθως προσφέρεται σε δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, των οποίων η καταλληλότητα μαζί με την καταλληλότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού ελέγχεται από τα σχετικά (και αυτόνομα) επαγγελματικά επιμελητήρια.

Οι επαγγελματικές δεξιότητες που πρέπει να αποκτηθούν κατά τη διάρκεια της μαθητείας καθορίζονται από μία εκπαιδευτική ρύθμιση και περιλαμβάνονται σε ατομικό πλάνο μάθησης³¹. Για κάθε ένα από τα 350 επαγγελματικά προσόντα που προσφέρονται, αναπτύσσεται λεπτομερής Εκπαιδευτική Ρύθμιση (Ausbildungsordnungen), η οποία έχει

³¹ Το Γερμανικό σύστημα προσφέρει τη δυνατότητα μαθητείας και σε πανεπιστημιακού επιπέδου Ε.Ε.Κ.

υποχρεωτικό χαρακτήρα. Υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των Εκπαιδευτικών Ρυθμίσεων είναι οι κοινωνικοί εταίροι, ενώ για την τυπική τους έκδοση υπεύθυνα είναι τα Υπουργεία (συνήθως το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών Υποθέσεων και Τεχνολογίας σε συμφωνία με το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας). Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι στη Γερμανία (αλλά και σε άλλες χώρες), οι περιφερειακές και δημοτικές αρχές, δύνανται να εισάγουν ή να συμπληρώνουν τις υπάρχουσες προδιαγραφές.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι λόγω της στενής σχέσης της αγοράς εργασίας με το σύστημα μαθητείας, το σύστημα επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση, με αποτέλεσμα το σύστημα να μπορεί να εξυπηρετήσει τη μεγάλη ζήτηση που είχε από τους νέους ανθρώπους και πολλοί από αυτούς να πρέπει να περιμένουν αρκετά χρόνια για να ενταχθούν σε αυτό. Ως αποτέλεσμα υιοθετήθηκαν πρόσθετα μέτρα ώστε να αυξηθούν οι θέσεις μαθητείας. Επίσης το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (BMBF) χρηματοδότησε διάφορα προγράμματα, σχεδιασμένα ειδικά για την αύξηση των θέσεων μαθητείας.

Οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να προσλάβουν και να εκπαιδεύσουν μαθητευόμενους, πρέπει να εξετάζονται και να εγκρίνονται από τις αρμόδιες αρχές ("Zuständige Stelle"-δηλαδή τα σχετικά επαγγελματικά επιμελητήρια)³². Για το σκοπό αυτό λειτουργούν ειδικές επαγγελματικές επιτροπές, οι οποίες αποτελούνται από έξι (6) εκπροσώπους των εργοδοτών, έξι (6) εκπροσώπους των εργαζομένων (μέλη των εργατικών συνδικάτων), και έξι (6) εκπαιδευτικούς (των αντίστοιχων σχολείων) με συμβουλευτικό ρόλο (δεν έχουν δικαίωμα ψήφου). Τα στοιχεία που εξετάζονται και αξιολογούνται περιλαμβάνουν την ύπαρξη κατάλληλων εκπαιδευτικών χώρων και εξοπλισμού, καθώς και τα προσόντα των εκπαιδευτών. Πιο συγκεκριμένα, ο Επαγγελματικός Εκπαιδευτικός Νόμος, καθορίζει τα προσωπικά και επαγγελματικά προσόντα που είναι απαραίτητα για έναν εκπαιδευτή (περιλαμβάνει τα επαγγελματικά προσόντα, την απαραίτητη εργασιακή εμπειρία, καθώς και εκπαιδευτικά/κοινωνικο-παιδαγωγικά προσόντα. Ως προς τα απαιτούμενα προσόντα των εκπαιδευτών, η γερμανική περίπτωση χρήζει ιδιαίτερης μνείας, καθώς βάσει της ρύθμισης «Ρύθμιση Κλίσης Εκπαιδευτή», οι εκπαιδευτές των επιχειρήσεων πρέπει να ολοκληρώνουν με επιτυχία τη συγκεκριμένη εξέταση. Την εξέταση την διοργανώνουν και την βαθμολογούν τα τοπικά επιμελητήρια και μόνο όσοι επιτύχουν μπορούν να θεωρούνται εκπαιδευτές. Αν και η σχετική ρύθμιση τέθηκε σε αναστολή από το 2003 μέχρι το 2009 (προκειμένου να ενθαρρυνθούν στη συμμετοχή στη μαθητεία και οι μικρές επιχειρήσεις), τελικά επανατέθηκε σε ισχύ.

Στη Γερμανία, οι μαθητευόμενοι περνούν το 60% του χρόνου σπουδών στις επιχειρήσεις και το 40% στο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ο γενικός κανόνας είναι ότι παρακολουθούν σε μερική βάση μαθήματα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα, με μέσο όρο, μία ή δύο φορές την εβδομάδα, αν και σε κάποια ιδρύματα η εκπαίδευση ολοκληρώνεται σε πλήρη βάση και διαρκεί κάποιες εβδομάδες. Σύμφωνα με μία απόφαση της Διαρκούς Συνόδου των Υπουργών Παιδείας και

³² Ο ρόλος των επαγγελματικών επιμελητηρίων είναι βασικός για τη διασφάλιση της ποιότητας του γερμανικού δυϊκού συστήματος. Εκτός από τις ευθύνες στις οποίες έχουμε ήδη αναφερθεί, τα επαγγελματικά επιμελητήρια είναι και αρμόδια και για τις τελικές εξετάσεις των μαθητευομένων.

Πολιτιστικών Υποθέσεων (ΚΜΚ), τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να παρέχουν τουλάχιστον δώδεκα ώρες εβδομαδιαία εκπαίδευση, συνήθως οκτώ ώρες για επαγγελματικά αντικείμενα και τέσσερις ώρες για γενικά αντικείμενα (π.χ. Γερμανικά, ξένες γλώσσες, κοινωνικές επιστήμες, οικονομικά και επιχειρηματικά θέματα, αθλήματα κ.ο.κ.). Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατανέμουν την διδασκαλία σε συνεννόηση με τις επιχειρήσεις, το σώμα σχολικής επιθεώρησης και τις λοιπές αρμόδιες αρχές. Στο Γερμανικό δυϊκό σύστημα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι συνεταιριοι στην ουσία των επιχειρήσεων όπου ασκείται η μαθητεία, και έχουν, κατά συνέπεια, επικουρικό ρόλο. Συνήθως ανήκουν στο δημόσιο (αν και υπάρχουν και ιδιωτικά) και το κανονιστικό και ρυθμιστικό τους πλαίσιο καθορίζεται από τα Ομόσπονδα κρατίδια (Länder), τα οποία έχουν και την ευθύνη για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών. Την συνολική ευθύνη για την Ε.Ε.Κ, έχει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εκπαίδευσης και Έρευνας (BMBF). Το υπουργείο, μεταξύ άλλων, είναι υπεύθυνο για τις νομοθετικές ρυθμίσεις, για τη χρηματοδότηση και τον έλεγχο του Ινστιτούτου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (BIBB) και για προγράμματα βελτίωσης της Ε.Ε.Κ. Κατά γενική ομολογία, το γερμανικό δυϊκό σύστημα χαρακτηρίζεται από μία ευρεία δέσμη μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας της παρεχόμενης Ε.Ε.Κ.

Δανία

Η Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση/Κατάρτιση στη Δανία, βασίζεται αποκλειστικά στο σύστημα μαθητείας, με περιόδους εναλλαγής της μάθησης ανάμεσα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα και στην επιχείρηση. Προκειμένου, να εγγραφούν στο κυρίως πρόγραμμα Ε.Ε.Κ, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει προηγουμένως, να έχουν συνάψει συμφωνία εκπαίδευσης με εγκεκριμένη (για την παροχή εκπαίδευσης) επιχείρηση. Η συμφωνία αυτή αποκαλείται «Κανονική Συμφωνία Εκπαίδευσης»³³.

Εδώ θα θέλαμε να προσθέσουμε και μία ενδιαφέρουσα εξέλιξη του συστήματος μαθητείας, ήτοι ένα εναλλακτικό σχήμα μαθητείας που ονομάζεται «Νέα Μαθητεία» και εισήχθη το 2006. Σκοπός του ήταν η μείωση της διαρροής στα προγράμματα ΑΕ.Ε.Κ (τα ποσοστά ολοκλήρωσης είχαν πέσει από 59% το 2000, σε 48% το 2008). Οι εκπαιδευόμενοι της «Νέας Μαθητείας» περνούν τον πρώτο χρόνο της εκπαίδευσής τους στην επιχείρηση, λαμβάνοντας πρακτική εκπαίδευση (ενώ στο παραδοσιακό σύστημα ΑΕ.Ε.Κ, αρχίζουν την εκπαίδευση τους στο εκπαιδευτικό ίδρυμα). Η ομάδα στόχος του συγκεκριμένου μέτρου ήταν εκπαιδευόμενοι με προβλήματα ή ελλιπή κίνητρα για την ολοκλήρωση του θεωρητικού μέρους της εκπαίδευσης. Το μέτρο εισήχθη ώστε η πρακτική εμπειρία που αποκτούν να τους ωθήσει και στην ολοκλήρωση του θεωρητικού μέρους. Τα 2/3 της παρεχόμενης Ε.Ε.Κ λαμβάνει χώρα στις επιχειρήσεις, αν και στη «Νέα Μαθητεία», η εκπαίδευση στις επιχειρήσεις μπορεί να φτάσει στο 90%. Η εκπαίδευση στο εκπαιδευτικό ίδρυμα αντιστοιχεί στο 35% του συνολικού εκπαιδευτικού προγράμματος (όχι υψηλότερο του 10% για τη «Νέα Μαθητεία»).

³³ Με την κανονική συμφωνία εκπαίδευσης εγγράφονται περίπου το 82% του συνόλου των σπουδαστών Ε.Ε.Κ. Ωστόσο, υπάρχουν, εκτός από τους δύο τύπους που ήδη εξετάσαμε και άλλου τύπου συμφωνίες: α) Η συνδυαστική εκπαιδευτική συμφωνία και η β) σύντομη εκπαιδευτική συμφωνία Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι στη Δανία και τα πανεπιστημιακά προγράμματα Ε.Ε.Κ μικρού κύκλου (KVU), συχνά λειτουργούν βάσει του συστήματος της μαθητείας

Το σύστημα Ε.Ε.Κ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός κύριου κύκλου μαθημάτων, τα οποία γίνονται στο εκπαιδευτικό ίδρυμα, και από ένα βασικό κύκλο μαθημάτων, πρακτικού χαρακτήρα, τα οποία γίνονται με εναλλαγή από την επιχείρηση στο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Τα μαθήματα βασικού τύπου που γίνονται στο εκπαιδευτικό ίδρυμα οργανώνονται σε κομμάτια που διαρκούν πέντε με δέκα εβδομάδες (ένα με τρία κομμάτια για κάθε ακαδημαϊκό έτος). Η διάρκεια της εκπαίδευσης είναι τρία (3) με τρεισήμισι (3,5) χρόνια. Προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική η τελική εξέταση, η οποία περιλαμβάνει ένα συνδυασμό πρακτικών projects και θεωρητικών εξετάσεων.

Οι Δανοί κοινωνικοί εταίροι (δηλαδή η Δανέζικη Συνομοσπονδία Εργοδοτών και η Δανέζικη Συνομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων) εκπροσωπούνται, μαζί με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, στο Συμβούλιο Βασικών Επαγγελματικών Εκπαιδεύσεων, το οποίο έχει συμβουλευτικό ρόλο για το Υπουργείο Παιδείας. Το Υπουργείο Παιδείας θέτει το εκπαιδευτικό πλαίσιο και τους μαθησιακούς στόχους (και περιεχόμενο) για τα 110 Εθνικά επαγγελματικά προσόντα, σε στενή συνεργασία με τις κλαδικές επιτροπές (οι οποίες αποτελούνται από εκπροσώπους εργοδοτών και εργαζομένων του κλάδου).

Μία επιχείρηση, η οποία ενδιαφέρεται να «φιλοξενήσει» μαθητεύομενους, θα πρέπει να υποβάλλει αίτηση στο σχετικό τμήμα της κλαδικής επιτροπής. Η επιτροπή θα αξιολογήσει το αν η επιχείρηση είναι σε θέση να εκπληρώσει τους στόχους μάθησης για το συγκεκριμένο επάγγελμα και θα εξετάσει και τις συνθήκες μάθησης. Εάν η επιτροπή αξιολογήσει θετικά την αίτηση, τότε η επιχείρηση θα εγκριθεί χωρίς περιοριστικούς όρους. Εάν όμως η επιχείρηση, δεν διαθέτει ευρεία δέσμη επαγγελματικών καθηκόντων, τότε θα εγκριθεί για συνδυαστική εκπαιδευτική συμφωνία.

Στους εκπαιδευτές των επιχειρήσεων, παρέχεται, μη υποχρεωτική, επιμόρφωση. Επιπλέον οι κοινωνικοί εταίροι δημιούργησαν έναν «Οδηγό για Εκπαιδευτές», στον οποίο επεξηγούνται οι κανόνες και οι διαδικασίες και ο οποίος περιέχει και συμβουλές προς τις επιχειρήσεις, γύρω από το εργασιακό περιβάλλον και τις εκπαιδευτικές μεθόδους, οι οποίες διασφαλίζουν την ποιοτική μάθηση στο χώρο εργασίας. Γενικά, οι κοινωνικοί εταίροι συνεργάζονται στενά με το Υπουργείο Παιδείας για τη διασφάλιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού περιεχομένου. Βοηθούν τόσο στην αξιολόγησή του όσο και στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι μελέτες και τα συμπεράσματα των κοινωνικών εταίρων, αποτυπώνονται σε σχέδια επιτήρησης και αναφορές, και τα έγγραφα αυτά δημοσιεύονται προκειμένου να τα έχει υπόψη του το ευρύ κοινό.

Υπάρχουν 109 βασικά εκπαιδευτικά ιδρύματα που προσφέρουν προγράμματα ΑΕ.Ε.Κ. Τα ιδρύματα αυτά είναι τεχνικά κολέγια, εμπορικά κολέγια, αγροτικά και συνδυαστικά κολέγια. Η ποιότητα και τα οικονομικά στοιχεία των ιδρυμάτων αυτών ελέγχονται από το Υπουργείο Παιδείας. Το Υπουργείο Παιδείας έχει τη συνολική εποπτεία του συστήματος και των προγραμμάτων και είναι ο κύριος αρμόδιος φορέας για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας. Η Δανία έχει ενσωματώσει πλήρως τις Ευρωπαϊκές αρχές, τους δείκτες και το Κοινό μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας (CQAF).

5. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα παρουσιάσουμε συμπεράσματα και συστάσεις σε συστημικό επίπεδο και αναφορικά με την ποιότητα των Προγραμμάτων μαθητείας. Η σύνταξη του παρόντος έγινε στη βάση των ερευνών του ΟΟΣΑ αλλά και του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας που αφορούν στην ποιότητα της μαθητείας, αλλά και βάσει καλών πρακτικών από τις Ευρωπαϊκές χώρες για προγράμματα που διευκολύνουν τη μετάβαση στην αγορά εργασίας, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη συνολική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας:

- 1. Η Μαθητεία δεν πρέπει να περιορίζεται σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες:** Ένα αποτελεσματικό σύστημα μαθητείας θα πρέπει να είναι ανοιχτό σε ενήλικες και εφήβους. Για τους πρώτους θα πρέπει να χρησιμεύει σαν μία δεύτερη ευκαιρία για την απόκτηση πολύτιμων προσόντων έπειτα από την πρώτη τους επαφή με την αγορά εργασίας. Η πρακτική αυτή εφαρμόζεται ήδη σε μοντέρνα συστήματα (π.χ. Αυστραλία, Καναδάς και Η.Π.Α)
- 2. Η ποιοτική Μαθητεία θα πρέπει να διευκολύνει τη συμμετοχή μη προνομιούχων ομάδων:** Πρόσθετες επιδοτήσεις θα πρέπει να προσφέρονται σε εργοδότες που προσφέρουν θέσεις μαθητείας σε αυτές τις ομάδες νέων και θα πρέπει να υπάρχουν προγράμματα κατάρτισης που να τους ετοιμάζουν για τη μαθητεία. Η συμμετοχή τους, τα ποσοστά ολοκλήρωσης του προγράμματος και των πιστοποιημένων ατόμων θα πρέπει να αποτελούν ιδιαίτερους δείκτες ποιότητας.
- 3. Η ποιοτική Μαθητεία πρέπει να παρέχει ουσιαστική μάθηση:** Με την ολοκλήρωση των σπουδών τους, οι μαθητευόμενοι θα πρέπει να κατέχουν τις απαραίτητες δεξιότητες για διαρκή και παραγωγική επαγγελματική καριέρα. Υπό αυτήν την έννοια, η μαθητεία διαφέρει ουσιαστικά από άλλες μορφές επαγγελματικής εμπειρίας, π.χ. την πρακτική άσκηση, η οποία απλά προσφέρει τη δυνατότητα «γνωριμίας» του εκπαιδευόμενου με ένα συγκεκριμένο επάγγελμα.
- 4. Η ποιοτική Μαθητεία προσφέρει και ευρεία μόρφωση:** Η εκπαίδευση δεν πρέπει να εστιάζεται σε πρακτικές, συγκεκριμένες- για- μια- δουλειά δεξιότητες, αλλά θα πρέπει να καλύπτει ευρύτερες δεξιότητες.
- 5. Η ποιοτική Μαθητεία πρέπει να καλύπτει πολλούς κλάδους και επαγγέλματα και πρέπει να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των γυναικών:** Οι θέσεις μαθητείας, δεν πρέπει να περιορίζονται σε παραδοσιακά επαγγέλματα, όπου συνήθως υπάρχει αντρική υπερ-εκπροσώπηση, αλλά θα πρέπει να επεκτείνεται και στον τομέα των υπηρεσιών όπου οι γυναίκες συνήθως εκπροσωπούνται επαρκώς. Πρόκειται για ένα στοιχείο κλειδί, που διασφαλίζει τον ολιστικό χαρακτήρα του εγχειρήματος, καθώς και ότι οι μαθητευόμενοι αποκτούν γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες που απαιτούνται σε νέους και καινοτόμους κλάδους, οι οποίοι αποτελούν τρόπον τινά και τους κλάδους με την καλύτερη προοπτική αναφορικά με τη ζήτηση από την αγορά εργασίας.
- 6. Στην ποιοτική Μαθητεία τα κόστη μοιράζονται ισότιμα μεταξύ εργοδοτών και αρμοδίων αρχών:** Εάν δεν υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση από το κράτος, τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος χαμηλής ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις

επιχειρήσεις (συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις οι εργοδότες εστιάζουν σε προσιδιάζουσες στο επάγγελμα ή την επιχείρηση δεξιότητες και παραλείπουν το μέρος των βασικών δεξιοτήτων). Θα πρέπει να εξετάζονται οι δυνατότητες χαμηλής φορολόγησης ή εργοδοτικών εισφορών, ή η απευθείας επιχορήγηση της επιχείρησης ή του μαθητευόμενου, τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης όσο και μετά την ολοκλήρωσή της (π.χ. στην Ισπανία, οι επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν ως μόνιμους τους νυν μαθητευόμενους τους έχουν μείωση των εργοδοτικών εισφορών). Φυσικά, η παροχή θέσεων μαθητείας σε μη προνομιούχες ομάδες θα πρέπει να συνδυάζεται με πρόσθετη οικονομική ενίσχυση.

- 7. Η ποιοτική Μαθητεία θα πρέπει να λειτουργεί βάσει της επίτευξης των απαιτούμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και όχι βάσει χρονικών περιορισμών:** Οι μαθητευόμενοι που επιτυγχάνουν τα απαιτούμενα μαθησιακά αποτελέσματα βάσει αξιολόγησης, πριν τη λήξη της προτεινόμενης διάρκειας των σπουδών τους, θα πρέπει να παίρνουν τον αντίστοιχο τίτλο. Η πρόταση αυτή συνεισφέρει στην ευελιξία του συστήματος, καθώς η δυνατότητα αυτή ενθαρρύνει τους εργοδότες να παρέχουν περισσότερες θέσεις μαθητείας (καθώς μειώνεται το κόστος, εφόσον η παραμονή στο χώρο εργασίας δεν είναι υποχρεωτική βάσει χρονοδιαγράμματος).
- 8. Ένα θεσμικά κατοχυρωμένο σύστημα πειθαρχικού ελέγχου αποτρέπει τη χρησιμοποίηση των μαθητευόμενων ως φτηνό εργατικό δυναμικό:** Η παρεχόμενη εκπαίδευση στο χώρο εργασίας θα πρέπει να πιστοποιείται από εξωτερικούς αξιολογητές
- 9. Η Μαθητεία λειτουργεί καλύτερα όταν τη διαχειρίζονται από κοινού κράτος-εκπαιδευτικοί φορείς και κοινωνικοί εταίροι:** Οι εκπρόσωποι των εργοδοτών και των εργαζομένων θα πρέπει να εμπλέκονται άμεσα στην ανάπτυξη, την υλοποίηση και την διακυβέρνηση των συστημάτων μαθητείας (ειδικότερα στον καθορισμό του περιεχομένου της μάθησης), σε συνεργασία με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αυτή η συνεργασία είναι ιδιαιτέρως σημαντική καθώς εξασφαλίζει την τακτή αναθεώρηση του περιεχομένου της μάθησης ώστε να είναι συμβατό με τις οργανωτικές και τεχνολογικές εξελίξεις.
- 10. Η Μαθητεία πρέπει να πιστοποιείται και να είναι ενσωματωμένη στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα:** Η δυνατότητα μεταφοράς των δεξιοτήτων που αποκτώνται κατά τη διάρκεια της μαθητείας σε κάποια άλλη εταιρία ή άλλο επάγγελμα είναι απαραίτητη προϋπόθεση ώστε το σύστημα να είναι αποτελεσματικό και ελκυστικό στους νέους. Επειδή οι εργοδότες, ενδεχομένως να θεωρήσουν ότι πρέπει να παρέχουν εκπαίδευση που να εστιάζει υπερβολικά στη συγκεκριμένη εργασία (ή σε συγκεκριμένες εταιρικές ανάγκες), είναι σημαντική η πιστοποίηση της μάθησης (και η απόδοση εθνικά αναγνωρισμένου τίτλου). Επιπλέον, δεδομένου ότι συνήθως, η μαθητεία και γενικότερα η Ε.Ε.Κ είναι κάτι το οποίο συνήθως αποτελεί απόφαση νεαρών ηλικιών, είναι σημαντικό οι δυνατότητες των νέων ανθρώπων να παραμένουν ανοιχτές. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να υπάρχουν γέφυρες μεταξύ ενός συστήματος Ε.Ε.Κ και ακαδημαϊκής εκπαίδευσης, κάτι που απαιτεί τη στενή συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

(Βασική εργαλειοθήκη δεικτών ποιότητας για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση)

α/α	δείκτης	Τρόπος υπολογισμού	Συχνότητα Αποτίμησης	Πηγή και Μηχανισμός Συλλογής Στοιχείων	Υπεύθυνος Φορέας
1	Αριθμός προγραμμάτων σπουδών που βασίζονται σε επαγγελματικά περιγράμματα	Αντιστοίχιση με τον κατάλογο πιστοποιημένων επαγγελματικών περιγραμμάτων	Ετήσια	Κατάλογος επαγγελματικών περιγραμμάτων	Ε.Ο.Π.Ε.Π & Επαγγελματικοί & κλαδικοί φορείς
2	Βαθμός εμπλουτισμού του καταλόγου πιστοποιημένων επαγγελματικών περιγραμμάτων	Ποσοστό αύξησης των πιστοποιημένων επαγγελματικών περιγραμμάτων σε ορισμένη χρονική περίοδο	Ετήσια	Κατάλογος επαγγελματικών περιγραμμάτων («Περιγραφών Θέσεων Εργασίας»)	Ε.Ο.Π.Ε.Π & Επαγγελματικοί & κλαδικοί φορείς
3	Βαθμός ενσωμάτωσης της σπονδυλωτής δομής στα προγράμματα σπουδών	Ποσοστό προγραμμάτων που είναι δομημένα σπονδυλωτά ως προς σύνολο των προγραμμάτων σπουδών	Ετήσια	Κατάλογος προγραμμάτων σπουδών	ΙΕΠ, ΓΓΔΒΜ, ΟΑΕΔ, Επαγγελματικοί φορείς
4	Βαθμός ενσωμάτωσης του ECVEΤ στα προγράμματα σπουδών	Ποσοστό προγραμμάτων που είναι δομημένα με πιστωτικές μονάδες προς το σύνολο των προγραμμάτων σπουδών	Ετήσια	Κατάλογος προγραμμάτων σπουδών	ΙΕΠ, ΓΓΔΒΜ, ΟΑΕΔ, Επαγγελματικοί φορείς
5	Ποσοστό εκπαιδευτικών μονάδων/ ιδρυμάτων που εφαρμόζουν τη διαδικασία	Ποσοστό εκπαιδευτικών μονάδων/ ιδρυμάτων επί του συνόλου των εκπαιδευτικών	Ετήσια	Τηρούμενα Αρχεία Υπουργείου Παιδείας	Υπουργείο Παιδείας

α/α	δείκτης	Τρόπος υπολογισμού	Συχνότητα Αποτίμησης	Πηγή και Μηχανισμός Συλλογής Στοιχείων	Υπεύθυνος Φορέας
	αυτοαξιολόγησης/ ή κάποιο άλλο εσωτερικό σύστημα αξιολόγησης της ποιότητας	μονάδων/ ιδρυμάτων			
6	Ποσοστό επιχειρήσεων που έχουν εγκριθεί ως προς την καταλληλότητα για την παροχή μάθησης	Ποσοστό επιχειρήσεων επί του συνόλου των επιχειρήσεων	Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία ελέγχων	ΟΑΕΔ & Επιμελητήρια
7	Ποσοστό επιμορφωμένων εκπαιδευτών σχολικής μονάδας	Ποσοστό επιμορφωμένων εκπαιδευτών σχολικής μονάδας επί του συνόλου των εκπαιδευτών	Ετήσια	Τηρούμενα Αρχεία Υπουργείου Παιδείας	Υπουργείο Παιδείας (μέσω ΙΕΠ ή και άλλων δομών επιμόρφωσης)
8	Ποσοστό επιμορφωμένων εκπαιδευτών επιχειρήσεων	Ποσοστό επιμορφωμένων εκπαιδευτών σχολικής μονάδας επί του συνόλου των εκπαιδευτών	Ετήσια	Τηρούμενα Αρχεία Υπουργείου Εργασίας	ΟΑΕΔ, Επιμελητήρια
9	Ποσοστό επιμορφωμένων στελεχών ΣυΕΠ	Ποσοστό επιμορφωμένων στελεχών ΣυΕΠ επί του συνόλου των στελεχών ΣυΕΠ	Ετήσια	Τηρούμενα Αρχεία	Επιμελητήρια - ΟΑΕΔ
10	Ποσοστό εκπαιδευτικών χώρων που έχουν ελεγχθεί ως προς την καταλληλότητα των υποδομών τους	Ποσοστό εκπαιδευτικών χώρων επί του συνόλου των εκπαιδευτικών χώρων	Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία αρμόδιων φορέων ελέγχου	Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π & Επιμελητήρια
11	Ποσοστό σχολικής διαρροής	Ποσοστό εκπαιδευομένων που εγκαταλείπουν επί του συνόλου	Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία	Συλλογικοί φορείς επιχειρήσεων & ΟΑΕΔ

α/α	δείκτης	Τρόπος υπολογισμού	Συχνότητα Αποτίμησης	Πηγή και Μηχανισμός Συλλογής Στοιχείων	Υπεύθυνος Φορέας
		των εκπαιδευομένων			
12	Ποσοστό σχολικής διαρροής ΕΚΟ	Ποσοστό εκπαιδευόμενων ΕΚΟ επί του συνόλου των συμμετεχόντων ΕΚΟ	Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία	Συναρμόδια Υπουργεία
13	Βαθμός επιτυχίας σε εξετάσεις πιστοποίησης/ή τελικές εξετάσεις	Ποσοστό εκπαιδευομένων που ολοκληρώνουν εξετάσεις πιστοποίησης (Τελικές εξετάσεις) με επιτυχία επί του συνόλου των εξεταζομένων	Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία εξετάσεων	Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π
14	Ποσοστό απορρόφησης αποφοίτων από την αγορά εργασίας	Ποσοστό αποφοίτων που απορροφώνται από την αγορά εργασίας επί του συνόλου των αποφοίτων	εξαμηνιαία	Τηρούμενα Αρχεία	ΟΑΕΔ (συλλογή στοιχείων από σχολικές μονάδες και κεντρική ανάλυση από ΟΑΕΔ)
15	Ποσοστό απορρόφησης αποφοίτων ΕΚΟ από την αγορά εργασίας	Ποσοστό αποφοίτων ΕΚΟ που απορροφώνται από την αγορά εργασίας επί του συνόλου των αποφοίτων ΕΚΟ	εξαμηνιαία	Τηρούμενα Αρχεία	ΟΑΕΔ (συλλογή στοιχείων από σχολικές μονάδες και κεντρική ανάλυση από ΟΑΕΔ)
16	Ποσοστό αποφοίτων που συνεχίζουν τις σπουδές τους	Ποσοστό αποφοίτων επί του συνόλου των αποφοίτων	Ετήσια		Υπουργείο Παιδείας

α/α	δείκτης	Τρόπος υπολογισμού	Συχνότητα Αποτίμησης	Πηγή και Μηχανισμός Συλλογής Στοιχείων	Υπεύθυνος Φορέας
17	Βαθμός ικανοποίησης εργοδοτών από τα προσόντα των αποφοίτων	Μέσος όρος από τις απαντήσεις σε σχετικό ερωτηματολόγιο προς εργοδότες	Κάθε δύο έτη	Ερωτηματολόγιο ικανοποίησης εργοδοτών	ΟΑΕΔ (τα στοιχεία πρέπει να είναι διαθέσιμα σε ΙΕΠ)
18	Αντιστοιχία προγραμμάτων με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας	Ερωτηματολόγιο προς κοινωνικούς εταίρους/ Μηχανισμοί διάγνωσης αναγκών εργασίας	Ετήσια		ΟΑΕΔ (με κοινοποίηση στους δημόσιους φορείς δημιουργίας προγραμμάτων σπουδών
19	Βαθμός ικανοποίησης αποφοίτων από τις αποκτηθείσες Γνώσεις- Δεξιότητες- Ικανότητες	Ερωτηματολόγιο προς αποφοίτους	Κάθε 2 έτη		ΙΕΠ
20	Αξιολόγηση των προγραμμάτων από τους διδάσκοντες	Ερωτηματολόγιο προς διδάσκοντες	Κάθε 2 έτη		ΙΕΠ-ΟΑΕΔ

α/α	δείκτης	Τρόπος υπολογισμού	Συχνότητα Αποτίμησης	Πηγή και Μηχανισμός Συλλογής Στοιχείων	Υπεύθυνος Φορέας
21	Κοινοτικά και εθνικά κονδύλια που έχουν δαπανηθεί για την επιμόρφωση εκπαιδευτών (είτε σχολικής μονάδας είτε εργασίας)		Ετήσια	Τηρούμενα αρχεία	Συναρμόδια Υπουργεία

Σημείωση: Οι προτεινόμενοι δείκτες είναι ενδεικτικοί και μπορούν να συμπληρωθούν/τροποποιηθούν από τους ενδιαφερόμενους φορείς. Είναι δε προσαρμοσμένοι σε προγράμματα μαθητείας.

6.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aarkrog, V, “Learning in the Workplace and the Significance of School-based Education: A Study of Learning in a Danish Vocational and Training Programme”, Lifelong Education, Τεύχος. 24, No. 2, σελ.137-147, 2005

Ανακοινωθέν της Μπριζ σχετικά με την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης περιόδου 2011-2020, Ανακοινωθέν των ευρωπαϊκών Υπουργών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, των ευρωπαϊκών κοινωνικών φορέων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεδρίαση της Μπριζ στις 7 Δεκεμβρίου 2010 για την επανεξέταση της στρατηγικής προσέγγισης και των προτεραιοτήτων της διαδικασίας της Κοπεγχάγης για τα έτη 2011-2020,
http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/brugescom_el.pdf

Blom, Kaaren; Meyers, David. Quality indicators in vocational education and training: international perspectives. <http://www.ncver.edu.au/research/proj/nr0026.pdf>

Cedefop. Quality in training, Glossary
http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/virtual/quality_glossary_2003.pdf, 2003

Cedefop, *A European guide on self-assessment for VET-providers: technical working group on quality in VET: final version 2003*,
http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Projects_Networks/Quality/key_documents/Self-assessment_guide.pdf, 2003

Cedefop, *Terminology of European education and training policy: a selection of 100 key terms*. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4064_en.pdf , 2008

Cedefop, *Accreditation and quality assurance in vocational education and training: selected European approaches*, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4089_en.pdf , 2009

Cedefop, *Fundamentals of a ‘Common quality assurance framework’ (CQAF) for VET in Europe*, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5168_3a.pdf, 2009

Cedefop, *Learning outcomes approaches in VET curricula. A comparative analysis of nine European countries*, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5506_en.pdf , 2010

Cedefop, *Quality in education and training: glossary*
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4096_en.pdf , 2011.

Cedefop, *Assuring quality in vocational education and training: The role of accrediting VET providers*, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3061_en.pdf, 2011

Cedefop, Refernet, *VET in Europe – Country report: Denmark.*

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/vetreport/2009_CR_DK.pdf, 2009

Cedefop,Refernet, *VET in Europe – Country report,Finland*

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2009/2009_CR_FI.pdf, 2009

Cedefop,Refernet, *VET in Europe – Country report,Germany,*

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/vetreport/2009_CR_DE.pdf, 2009

Cedefop,Refernet, *VET in Europe – Country report,Hungary,*

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2009/2009_CR_HU.pdf,2009

Cedefop,Refernet, *VET in Europe – Country report,Romania*

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2009/2009_CR_RO.pdf, 2009

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Lifelong Learning Programme, Information and data on apprenticeship schemes in the countries participating in the LLP*

http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc/annex2_en.pdf, 2009

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Νεολαία σε Κίνηση», Μια πρωτοβουλία για την ενεργοποίηση των δυνατοτήτων των νέων με στόχο την επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

http://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EL.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *An Agenda for new skills and jobs, A European contribution towards full employment-Communication From the Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, Βρυξέλλες, 2011

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Apprenticeship Supply in the Member States of the European Union*,

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7717&langId=en>,2012

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Work Based Learning in Europe: Practices and Policy Pointers*,

http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/work-based-learning-in-europe_en.pdf,2013

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Απριλίου 2008 σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EL:PDF>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση,<http://eur->

[lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&qid=1408530923452&from=EN](http://lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&qid=1408530923452&from=EN)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET), [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(02\)&qid=1408530923452&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(02)&qid=1408530923452&from=EN)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 19ης Δεκεμβρίου 2002 σχετικά με την προαγωγή της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:013:0002:0004:EL:PDF>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 22ας Απριλίου 2013 για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&qid=1408531699628&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&qid=1408531699628&from=EN)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 10ης Μαρτίου 2014 σχετικά με ένα ποιοτικό πλαίσιο για τις περιόδους πρακτικής άσκησης, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014H0327\(01\)&qid=1408542405103&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014H0327(01)&qid=1408542405103&from=EN)

Eurostat, Task Force on the improvement of the quality of education variables in the LFS and other household surveys. 2.3 Review of topic 3 (secondary variables) - Apprentices and trainees, 2010

Ιωαννίδου Α. & Σταύρου Σ., Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013

ΟΟΣΑ, (Institute for the Study of Labour), The Changing Nature of the School-to Work Transition Process in OECD Countries, <http://www.oecd.org/dataoecd/5/32/38187773.pdf>, 2007

ΟΟΣΑ, Learning for Jobs, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/learning-for-jobs_9789264087460-en

Παγκόσμια Τράπεζα & Διεθνής Οργανισμός Εργασίας, Towards a Model Apprenticeship Framework: A comparative analysis of National Apprenticeship Systems, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-new-delhi/documents/publication/wcms_234728.pdf

Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στη Διά Βίου Μάθηση (π3), http://www.gsae.edu.gr/images/stories/3_plaisio_new.pdf